

**Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny
w Kaliszu**

**OCENA STANU SANITARNEGO
I SYTUACJA EPIDEMIOLOGICZNA
W KALISZU
MIEŚCIE NA PRAWACH POWIATU**

Stan na dzień 31 grudnia 2017 roku

Kalisz, styczeń 2018 r.

SPIS TREŚCI

WSTĘP	4
I. SYTUACJA EPIDEMIOLOGICZNA W ZAKRESIE CHOROÓB ZAKAŹNYCH	6
1.1. Działania związane z zapobieganiem epidemiom chorób zakaźnych.....	6
1.2. Sytuacja epidemiologiczna wybranych chorób zakaźnych.....	6
1.2.1. Zatrucia i zakażenia pokarmowe.....	11
1.2.2. Wirusowe zapalenia wątroby.....	12
1.2.3. Zachorowania na choroby zakaźne wieku dziecięcego.....	14
1.2.4. Zachorowania na grypę.....	15
1.3. Programy wykorzenienia chorób zakaźnych w Polsce.....	16
1.4. Realizacja szczepień ochronnych.....	17
1.5. Podsumowanie.....	18
1.6. Wnioski.....	18
II. JAKOŚĆ WODY PRZEZNACZONEJ DO SPOŻYCIA	19
2.1. Ocena jakości wody.....	20
2.2. Charakterystyka urządzeń zaopatrujących ludność w wodę.....	24
2.3. Podsumowanie.....	29
III. STAN SANITARNY OBIEKTÓW UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ	30
3.1. Domy pomocy społecznej.....	30
3.2. Schroniska i inne obiekty przeznaczone dla osób bezdomnych.....	30
3.3. Hotele.....	30
3.4. Inne obiekty świadczące usługi noclegowe.....	30
3.5. Zakłady fryzjerskie, kosmetyczne, odnowy biologicznej, tatuażu i solaria.....	31
3.6. Obiekty komunikacji publicznej.....	32
3.7. Ustępy publiczne.....	33
3.8. Cmentarze i Zakłady Usług Pogrzebowych.....	33
3.9. Baseny kąpielowe.....	33
3.10. Hałas komunalny.....	34
3.11. Inne obiekty użyteczności publicznej.....	34
3.12. Interwencje.....	34
3.13. Podsumowanie.....	35
IV. STAN SANITARNY PODMIOTÓW LECZNICZYCH	36
4.1. Zakłady opieki zdrowotnej – ogółem.....	36
4.2. Zakłady lecznictwa zamkniętego.....	37
4.2.1. Stan techniczny i funkcjonalny zakładów lecznictwa zamkniętego.....	37
4.2.2. Zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków.....	40
4.2.3. Sterylizacja.....	42
4.2.4. Żywnienie pacjentów w szpitalu.....	43
4.2.5. Gromadzenie i unieszkodliwianie odpadów.....	43
4.2.6. Pralnictwo i gospodarka bielizną szpitalną.....	44
4.3. Zakłady Lecznictwa AmbulATORYJNEGO.....	45
4.3.1. Postępowanie z czystą i brudną bielizną.....	45
4.3.2. Postępowanie z odpadami medycznymi.....	45
4.3.3. Utrzymanie czystości pomieszczeń i porządku.....	46
4.3.4. Ocena procedur dezynfekcyjnych oraz w zakresie antyseptyki rąk u personelu medycznego.....	46
4.3.5. Ocena procedur sterylizacyjnych.....	46
4.4. Praktyki lekarskie.....	46
4.4.1. Postępowanie z czystą i brudną bielizną.....	46
4.4.2. Postępowanie z odpadami medycznymi.....	47
4.4.3. Utrzymanie czystości pomieszczeń i porządku.....	47
4.4.4. Ocena procedur dezynfekcyjnych i antyseptyki rąk.....	47
4.4.5. Ocena procedur sterylizacyjnych.....	47

4.5. Praktyki pielęgniarskie.....	47
4.5.1. Postępowanie z czystą i brudną bielizną	47
4.5.2. Postępowanie z odpadami medycznymi.....	47
4.5.3. Utrzymanie czystości pomieszczeń i porządku	47
4.5.4. Ocena procedur dezynfekcyjnych i antyseptyki rąk.....	47
4.5.5. Ocena procedur sterylizacyjnych	47
4.6. Podsumowanie	48
V. WARUNKI SANITARNO-HIGIENICZNE ŚRODOWISKA PRACY.....	49
5.1. Działalność kontrolna w ramach bieżącego nadzoru sanitarnego.....	49
5.1.1. Struktura zatrudnienia	49
5.1.2. Narażenie na czynniki szkodliwe dla zdrowia	49
5.1.3. Kontrole w ramach nadzoru.	50
5.1.4. Czynniki rakotwórcze i mutagenne w środowisku pracy	51
5.1.5. Nadzór nad podmiotami leczniczymi stosującymi cytostatyki.....	51
5.1.6. Czynniki biologiczne w środowisku pracy.....	51
5.1.7. Nadzór nad substancjami i mieszaninami niebezpiecznymi.	51
5.1.8. Nadzór nad środkami zastępczymi.....	52
5.2. Choroby zawodowe.....	53
5.3. Podsumowanie	53
VI. WARUNKI SANITARNE W SZKOŁACH I INNYCH PLACÓWKACH OŚWIATOWO- WYCHOWAWCZYCH	55
6.1. Nadzór nad placówkami oświatowo-wychowawczymi	55
6.2. Funkcjonalność i stan techniczny budynków.....	55
6.3. Zaopatrzenie w wodę i kanalizacja	56
6.4. Warunki do prowadzenia zajęć wychowania fizycznego i rekreacji	56
6.5. Meble szkolne	56
6.6. Rozkłady zajęć szkolnych.....	57
6.7. Dożywianie w szkołach	57
6.8. Opieka medyczna.....	57
6.9. Nadzór nad substancjami chemicznymi i preparatami niebezpiecznymi.....	57
6.10. Nadzór nad szkołami wyższymi	58
6.11. Wypoczynek dzieci i młodzieży	58
6.12. Podsumowanie	58
VII. STAN SANITARNY OBIEKTÓW ŻYWNOŚCI, ŻYWIENIA I PRZEDMIOTÓW UŻYTKU.....	59
7.1. Zakres nadzoru sanitarnego	59
7.2. Najczęściej stwierdzane uchybienia w poszczególnych grupach obiektów.....	60
7.2.1. Zakłady żywienia zbiorowego – otwarte.....	60
7.2.2. Sklepy spożywcze (z wyłączeniem super- i hipermarketów).....	60
7.3. Stan sanitarny środków transportu żywności.....	61
7.4. Jakość zdrowotna środków spożywczych.....	61
7.5. Ocena spraw załatwianych w systemie RASFF.....	61
7.6. Jakość zdrowotna przedmiotów użytku	62
7.7. Ocena sposobu żywienia.....	62
7.8. Podsumowanie	62
VIII. DZIAŁALNOŚĆ W ZAKRESIE OŚWIATY ZDROWOTNEJ I PROMOCJI ZDROWIA.....	63
8.1. Podsumowanie	67
IX. ZAPOBIEGAWCZY NADZÓR SANITARNY	68
X. WNIOSKI	70

WSTĘP

GLÓWNY CEL DZIAŁALNOŚCI POWIATOWEJ STACJI SANITARNO – EPIDEMIOLOGICZNEJ w KALISZU

Glównym celem działalności Powiatowej Stacji Sanitarно-Epidemiologicznej w Kaliszu w roku 2017 było promowanie zdrowego stylu życia, nadzór nad bezpieczeństwem żywności i żywienia oraz bezpieczeństwem zdrowotnym wody, zapobieganie powstawaniu chorób i zaburzeń zdrowia, w tym chorób zakaźnych, nadzór nad warunkami zdrowotnymi środowiska pracy, a zwłaszcza zapobieganie powstawaniu chorób zawodowych, i innych chorób związanych z warunkami pracy, poprzez sprawowanie zapobiegawczego i bieżącego nadzoru sanitarnego z zakresu zdrowia publicznego oraz prowadzenie działalności przeciwepidemicznej.

GLÓWNE KIERUNKI DZIAŁANIA POWIATOWEJ STACJI SANITARNO – EPIDEMIOLOGICZNEJ w KALISZU

1. Prowadzenie nadzoru nad realizacją programu obowiązkowych szczepień ochronnych.
2. Sprawowanie nadzoru nad bezpieczeństwem żywności i żywienia zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa żywnościowego.
3. Monitoring suplementów diety, środków spożywczych specjalnego przeznaczenia żywieniowego oraz środków spożywczych wzbogaconych wprowadzanych po raz pierwszy do obrotu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.
4. Wzmoczenie nadzoru nad produktami wprowadzonymi do obrotu mogącymi stanowić zagrożenie dla zdrowia ludzi.
5. Wykonywanie analiz mikrobiologicznych próbek żywności pobieranych w ramach urzędowej kontroli i monitoringu, w celu ciągłego nadzoru laboratoryjnego nad bezpieczeństwem żywności.
6. Sprawowanie bieżącego nadzoru sanitarnego nad bezpieczeństwem zdrowotnym wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi, a także wody w kąpieliskach oraz pływalniach.
7. Zapobieganie powstawaniu chorób zakaźnych poprzez sprawowanie bieżącego nadzoru sanitarnego nad obiektami użyteczności publicznej.
8. Prowadzenie nadzoru nad warunkami zdrowotnymi środowiska pracy celem wzmocnienia ochrony zdrowia pracowników przed negatywnym oddziaływaniem szkodliwych i uciążliwych czynników występujących w miejscu pracy.
9. Przeciwdziałanie narkomanii poprzez monitorowanie i koordynowanie działań w zakresie realizacji polityki państwa w obszarze środków zastępczych.

10. Sprawowanie nadzoru nad wprowadzaniem do obrotu substancji chemicznych i ich mieszanin, detergentów, prekursorami narkotyków kat. 2 i 3, produktów biobójczych oraz ich stosowaniem w działalności zawodowej.
11. Sprawowanie nadzoru nad warunkami nauczania, wychowania, opieki oraz wypoczynku i rekreacji dzieci i młodzieży.
12. Wzmoczenie nadzoru sanitarnego nad stanem sanitarno – technicznym placów zabaw przy placówkach oświatowo – wychowawczych oraz innych.
13. Realizowanie niezbędnych czynności zapobiegawczych lub kontrolnych w przypadku zagrożenia bezpieczeństwa sanitarnego i niezwłoczne przekazywanie informacji w tym zakresie do organów wyższego stopnia.
14. Sprawowanie zapobiegawczego nadzoru sanitarnego pod względem wymagań higienicznych i zdrowotnych w nowoprojektowanych lub modernizowanych obiektach, przy realizacji przedsięwzięć oraz ustaleniach miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.
15. Inicjowanie zadań w obszarze edukacji zdrowotnej i promocji zdrowia zgodnych z potrzebami społeczności lokalnych, w tym związanych ze specyficzną sytuacją epidemiologiczną miasta Kalisza.
16. Dostosowywanie struktur organizacyjnych, rozszerzenie zakresu akredytacji badań laboratoryjnych oraz rozwijanie efektywności poboru i transportu próbek do laboratoriów w celu usprawnienia funkcjonowania Państwowej Inspekcji Sanitarnej.
17. Podnoszenie kwalifikacji pracowników Państwowej Inspekcji Sanitarnej poprzez udział w szkoleniach oraz samokształcenie.

W ocenie stanu sanitarnego ujęto sytuację epidemiologiczną w zakresie chorób zakaźnych oraz wyniki nadzoru sanitarnego prowadzonego przez poszczególne sekcje – stanowiska Powiatowej Stacji Sanitarno - Epidemiologicznej w Kaliszu. Prezentowane w ww. dokumencie dane liczbowe pochodzą ze sprawozdań statystycznych za rok 2015 realizowanych przez Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Kaliszu w ramach programu badań statystycznych.

Ocena stanu sanitarnego i sytuacja epidemiologiczna miasta Kalisza na prawach powiatu w roku 2017 jest dostępna również na stronie internetowej pod adresem:

<http://www.psse-kalisz.pl/>

I. SYTUACJA EPIDEMIOLOGICZNA W ZAKRESIE CHOROÓB ZAKAŻNYCH

1.1. Działania związane z zapobieganiem epidemiom chorób zakaźnych

Podejmowane w 2017 roku działania wynikały z sytuacji epidemiologicznej i dotyczyły:

- Nadzoru nad zgłaszalnością chorób zakaźnych, a w szczególności chorób inwazyjnych.
- Zapobiegania szerzeniu się zachorowań wywołanych przez *Neisserię meningitidis* poprzez nadzór nad chemioprophylaktyką osób z kontaktu z chorym.
- Nadzoru nad osobami z zatruciem pokarmowym wywołanym *Salmonellą* i kierowaniem osób z bliskiego kontaktu na badania w kierunku nosicielstwa.
- Nadzoru nad przypadkami zachorowań w ogniskach chorób przenoszonych drogą pokarmową.
- Nadzoru nad osobami z kontaktu z chorymi na gruźlicę prątkującą.
- Kierowania na szczepienia p/wzw B osób zakażonych wirusem HCV oraz osób z bliskiego kontaktu z zakażonymi wirusem HBV.
- Nadzoru nad zgłaszalnością chorób wenerycznych.
- Zapobiegania wścieklźnie poprzez prowadzenie dochodzeń epidemiologicznych wśród osób pokąsanych, nadzór nad osobami szczepionymi przeciwko wścieklźnie, współpracę z innymi Powiatowymi Stacjami Sanitarно-Epidemiologicznymi, na terenie których dochodziło do zagrożeń (występowały pokąsania) oraz stałą współpracę z Inspekcją Weterynaryjną.

W roku sprawozdawczym przystąpiono do realizacji epidemiologicznego programu nadzoru nad grypą „SENTINEL”. Na terenie miasta Kalisza w sezonie 2016/2017 uczestniczył jeden lekarz podstawowej opieki zdrowotnej. Sprawozdania z realizacji programu w formie zbiorczych meldunków przekazywano raz w tygodniu przez cały sezon epidemiczny grypy do Wielkopolskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego.

1.2. Sytuacja epidemiologiczna wybranych chorób zakaźnych

Sytuacja epidemiologiczna większości chorób zakaźnych na terenie miasta Kalisza, podobnie jak w latach ubiegłych kształtowała się pomyślnie.

Nie zarejestrowano żadnego zachorowania na dur brzuszny i dury rzekome a zachorowania, przeciwko którym prowadzone są obowiązkowe szczepienia ochronne utrzymywały się na stałym niskim poziomie lub nie występowały w ogóle (np. świnka, różyczka, błonica, tężec, nagminne porażenie dziecięce, odra, wścieklizna).

Nieznacznie spadła zapadalność na wirusowe zapalenia wątroby typu B i C i wynosiła 37,3, ogółem odnotowano 38 przypadków zachorowań, porównywalnie w 2016 roku zapadalność wynosiła 39,0, zachorowań było 40. (rozdz.I.2.2)

W roku 2017 odnotowano 4 zgony z powodu chorób zakaźnych:

- 2 zgony z powodu gruźlicy płuc – kobieta 62 lata i mężczyzna 52 lata
- 1 zgon z powodu zapalenia jelit wywołane *Clostridium difficile* – kobieta 72 lata.
- 1 zgon gdzie przyczyną wtórną było zapalenie płuc wywołane *Streptococcus pneumoniae* – mężczyzna 63 lata.

W bieżącym roku sprawozdawczym na terenie miasta Kalisza odnotowano 1 ognisko chorób szerzących się drogą pokarmową (wzw A).

Ognisko wirusowego zapalenia wątroby typu A dotyczyło zarówno mieszkańców powiatu grodzkiego jak i ziemskiego. Pierwsze zachorowania w wystąpiły w maju 2017 roku, ostatnie zachorowanie zarejestrowano w październiku. Ogółem było 21 osób narażonych, zachorowało 13 osób w tym 10 hospitalizowano. Większość zachorowań to mężczyźni – 10, kobiet - 3. W 4 przypadkach (3 kobiety i 1 mężczyzna) były to zakażenia w środowisku domowym. Wśród chorych 8 osób to mieszkańcy miasta Kalisza. Z uwagi na fakt, iż w większości zachorowań (9) to samotni mężczyźni w części deklarujący kontakty homoseksualne ustalono, że domniemanym źródłem zakażenia są ryzykowne zachowania homoseksualne.

Choroby inwazyjne

W roku 2017 nie odnotowano ognisk epidemicznych chorób inwazyjnych spowodowanych przez *Haemophilus influenzae*, *Streptococcus pneumoniae* i *Neisseria meningitidis*. Zarejestrowano natomiast 1 zachorowanie na Inwazyjną Chorobę Meningokokową, dotyczyło to 3 miesięcznego chłopca, u którego rozpoznano posocnicę wywołaną *Neisseria meningitidis* typ B oraz 3 zachorowania wywołane *Streptococcus pneumoniae* w tym: 1 mężczyzna lat 40 z zapaleniem opon mózgowych, 1 mężczyzna lat 63 z zapaleniem płuc oraz 10 miesięczna dziewczynka z posocnicą. Zarejestrowano również 1 wrodzone zapalenie płuc wywołane *Haemophilus influenzae* u noworodka płci żeńskiej.

Zachorowania na choroby inwazyjne w ostatnich ośmiu latach przedstawiały się następująco (patrz tab.1)

Tab. 1. Zachorowania na choroby inwazyjne w latach 2010 – 2017

Choroby inwazyjne wywołane przez:	2010r.	2011r.	2012r.	2013r.	2014r.	2015r.	2016r.	2017r.
Haemophilus influenzae	0	0	0	0	0	1	0	1
Neisseria meningitidis	0	2	0	0	1	1	0	1
Streptococcus pneumoniae	1	0	0	1	1	2	0	3

Borelioza

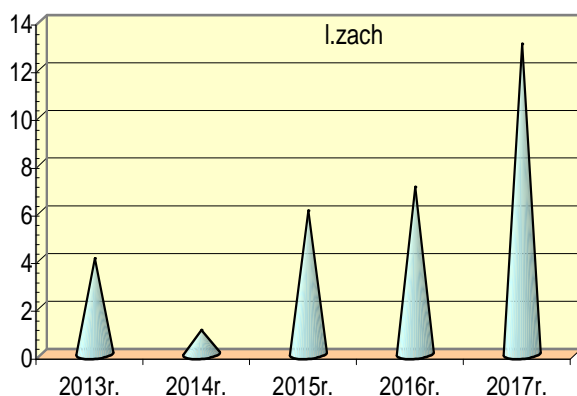
W roku 2017 dwukrotnie wzrosła liczba zachorowań na boreliozę w stosunku do roku poprzedniego, zarejestrowano 13 przypadków (wsp. zap. 12,7). Porównywalnie w 2016 roku było 7 zachorowań (wsp. zap. 6,8). W dochodzeniu epidemiologicznym ustalono, że narażenie na ukłucie przez kleszcza najczęściej występowało na działkach przydomowych oraz w terenach zalesionych. Strukturę zachorowań na boreliozę w latach 2013-2017 przedstawia tabela i wykres.

Tab. 2. Struktura zachorowań na boreliozę w latach 2013 – 2017

Jednostka chorobowa	Liczba zachorowań w latach									
	2013		2014		2015		2016		2017	
	Liczba zach.	Wspól. zap.	Liczba zach.	Wspól. zap.	Liczba zach.	Wspól. zap.	Liczba zach.	Wspól. zap.	Liczba zach.	Wspól. zap.
Borelioza	4	3,8	1	1,0	6	5,8	7	6,8	13	12,7

*Współczynnik zapadalności na 100 tys. mieszkańców powiatu grodzkiego

Ryc. 1. – Borelioza - zachorowalność w latach 2013-2017

Pokąsanie przez zwierzęta - narażenie na wścieklicznę

W roku sprawozdawczym 2017 zgłoszono ogółem 62 przypadki pokąsań przez zwierzęta na terenie miasta Kalisza, w tym 5 osób zamieszkujących w mieście Kaliszu, ale pokąsane na terenie innych powiatów i innego państwa (Niemcy). Szczepieniom poddano 14 osób. Pozostałe 48 osób zostało zwolnionych ze szczepień p/wścieklicznę dzięki wykluczeniu wściekliczny u badanych zwierząt przez lekarzy weterynarii. Jest to widoczny efekt współpracy z Państwową Inspekcją Weterynaryjną oraz innymi Powiatowymi Inspekcjami Sanitarnymi.

Neuroinfekcje

W bieżącym roku sprawozdawczym nieznacznie spadła liczba neuroinfekcji, ogółem zarejestrowano 6 przypadków zachorowań (wsp. zap. 5,9). Porównywalnie w roku 2016 wystąpiło 10 zachorowań (wsp. zap. 9,7).

Wśród zachorowań stwierdzono:

- 1 przypadek zapalenia opon mózgowych na tle wirusowym nieokreślonym.
- 1 przypadek zapalenia opon mózgowych wywołanych przez *Streptococcus pneumoniae*.
- 2 przypadki zapalenia opon mózgowych na tle bakteryjnym nieokreślonym.
- 2 przypadki zapalenia opon mózgowych i mózgu na tle innym nieokreślonym.

Gruźlica

W roku 2017 wzrosła liczba zachorowań na gruźlicę płuc postać prątkującą, zarejestrowano 10 przypadków (wsp. zap. 9,8). Porównywalnie w roku 2016 zarejestrowano 6 zachorowań (wsp. zap. 5,8). Zachorowania na gruźlicę płuc postać zakaźną wystąpiły u osób w wieku od 34 do 67 lat i dotyczyły w większości mężczyzn (8), kobiet (2). Wśród chorych były

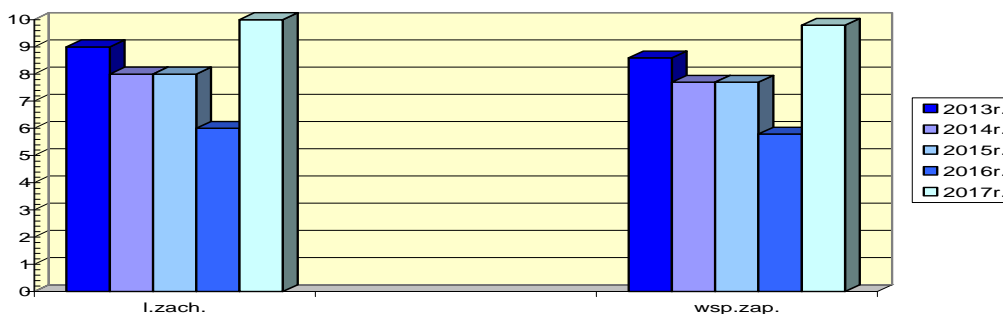
3 osoby bezdomne, 1 osoba czynna zawodowo, 4 emerytów i 2 osoby bezrobotne. Wszystkie przypadki były hospitalizowane. Odnotowano 2 zgony w przebiegu gruźlicy płuc.

W wyniku przeprowadzonych dochodzeń epidemiologicznych 121 osób z kontaktu skierowano do lekarzy rodzinnych celem przeprowadzenia badań lekarskich.

Tab.3. Liczba zachorowań i zapadalność na gruźlicę płuc postać zakaźną w latach 2013-2017

Jednostka chorobowa	Liczba zachorowań w latach									
	2013		2014		2015		2016		2017	
	Liczba zach.	Współ. zap.	Liczba zach.	Współ. zap.	Liczba zach.	Współ. zap.	Liczba zach.	Współ. zap.	Liczba zach.	Współ. zap.
Gruźlica płuc	9	8,6	8	7,7	8	7,7	6	5,8	10	9,8

*Współczynnik zapadalności na 100 tys. mieszkańców powiatu grodzkiego

Ryc. 2. Liczba zachorowań i zapadalność na gruźlicę płuc w powiecie grodzkim w latach 2013-2017

Choroby weneryczne

W bieżącym roku sprawozdawczym w mieście Kaliszu liczba zachorowań na choroby przenoszone drogą płciową utrzymywała się na podobnym poziomie w stosunku do roku ubiegłego. Ogółem zgłoszono 8 zachorowań (wsp. zap. 7,8). W roku 2016 zarejestrowano 7 przypadków (wsp. zap. 6,8).

Wśród zachorowań stwierdzono:

- 2 przypadki kiły wczesnej
- 1 przypadek kiły późnej
- 4 przypadki kiły - postać nieokreślona
- 1 przypadek zakażenia przez Chlamydie.

1.2.1. Zatrucia i zakażenia pokarmowe

W roku 2017 znacznie wzrosła liczba zgłoszonych zakażeń pokarmowych, zarejestrowano ogółem 748 przypadków zachorowań przy wsp. zap. 733,1. Porównywalnie w 2016 roku zgłoszono 493 zachorowania (wsp. zap. 480,6).

W większości zgłaszano zatrucia pokarmowe o bliżej nieokreślonej etiologii (BNO) – 526 zachorowań, co stanowi 70,4% ogółu zachorowań. Zatruciu pokarmowych o określonej etiologii wirusowej (rota i adenowirusy) było 51 co stanowi 6,9%, zachorowań o etiologii wirusowej nieokreślonej zgłoszono 148 co stanowi 19,8%. Pozostałe 2,9% zachorowań miało tło bakteryjne tj.: 7 zachorowań wywołanych Salmonellą, 16 zachorowań wywołanych Clostridium difficile. Źródeł zakażenia pokarmowego nie ustalono.

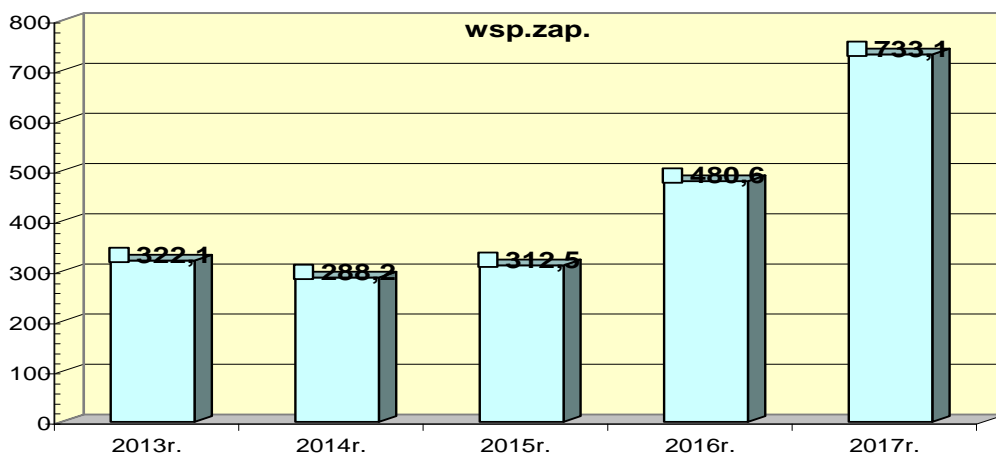
Zarejestrowano również 2 tymczasowych nosicieli Salmonellozy, były to osoby z kontaktu z chorymi.

Strukturę zachorowań na zatrucia i zakażenia pokarmowe w latach 2013 – 2017 w mieście Kaliszu przedstawia umieszczona poniżej tabela i wykres:

Tab. 4. Zatrucia i zakażenia pokarmowe w latach 2013 – 2017

Jednostka chorobowa	Liczba zachorowań w latach									
	2013		2014		2015		2016		2017	
	L. zach	Wsp. zap	L. zach	Wsp. zap	L. zach	Wsp. zap	L. zach	Wsp. zap	L. zach	Wsp. zap
Zatrucia pokarmowe	366	322,1	299	288,2	323	312,5	493	480,6	748	733,1

*Współczynnik zapadalności na 100 tys. mieszkańców.

Ryc. 3. – Zatrucia i zakażenia pokarmowe – zapadalność w Kaliszu w latach 2013 – 2017.

Biegunki u dzieci do lat 2

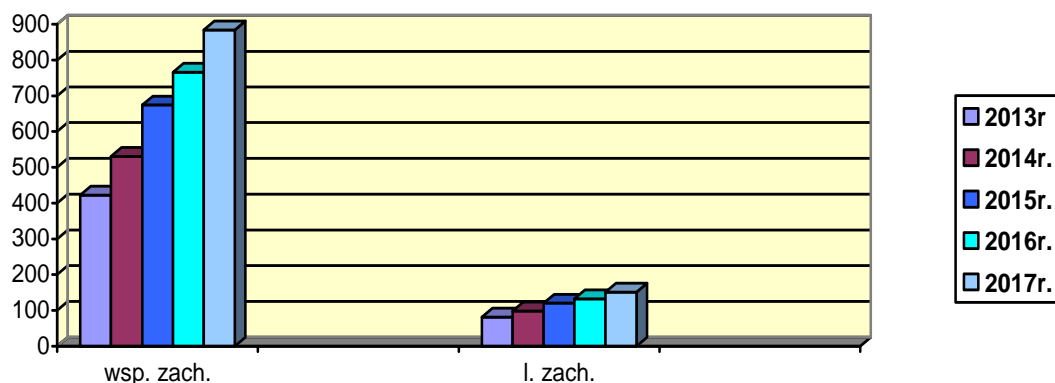
W roku 2017 na terenie miasta Kalisza wzrosła liczba zachorowań u dzieci do lat 2, zgłoszono 151 przypadków biegunek przy wsp. zap. 884,1 (liczony na 10 tys. dzieci do lat 2 w powiecie grodzkim). Porównywalnie w 2016 roku odnotowano 132 zachorowania (wsp. zap. 766,1). Większość zachorowań (115) tj. 76,2% ogółu wystąpiło na tle bliżej nieokreślonym (BNO). Zatruc pokarmowych o określonej etiologii wirusowej (rotawirusy i adenowirusy) było 23, co stanowi 15,2% ogółu zachorowań oraz 13 o etiologii wirusowej nieokreślonej.

Zachorowania i zapadalność na biegunki u dzieci do lat 2 w Kaliszu, w latach 2013 - 2017 przedstawia tabela i wykres:

Tab. 5. Liczba zachorowań i zapadalność na biegunki u dzieci do lat 2 w Kaliszu, w latach 2013-2017 przedstawia tabela.

Jednostka chorobowa	Liczba zachorowań w latach									
	2013		2014		2015		2016		2017	
	L. zach.	Współ. zap.	L. zach.	Współ. zap.	L. zach.	Współ. zap.	L. zach.	Współ. zap.	L. zach.	Współ. zap.
Biegunki u dzieci do lat 2	81	422,3	98	530,0	120	674,5	132	766,1	151	884,1

*Współczynnik zapadalności na 10 tys. dzieci do lat 2

Ryc. 4. – Liczba zachorowań i zapadalność na biegunki u dzieci do lat 2 w Kaliszu, w latach 2013-2017

1.2.2. Wirusowe zapalenia wątroby

W roku sprawozdawczym 2017 nieznacznie spadła liczba zachorowań na wirusowe zapalenia wątroby typu B i C. Ogółem zarejestrowano 38 przypadków (wsp. zap. 37,3) w tym 1 przypadek koinfekcji wzw B+C. Porównywalnie w 2016 roku odnotowano 39 zachorowań (wsp. zap. 38,0). W dochodzeniu epidemiologicznym ustalono, że 1 zachorowanie miało

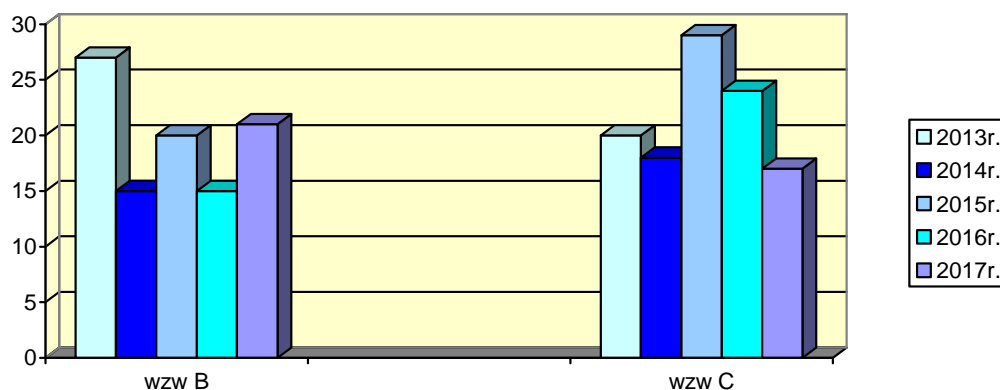
związek z narażeniem zawodowym - była to sprzątaczką pracującą w szpitalu. Wszystkie przypadki miały postać przewlekłą. Nie ustalono źródeł zakażenia.

Strukturę zachorowań na wirusowe zapalenia wątroby według typów w latach 2013 – 2017 w mieście Kaliszu przedstawia tabela i wykres:

Tab.6. Struktura zachorowań na wirusowe zapalenia wątroby według typów w latach 2013 – 2017 w mieście Kaliszu

Jednostka chorobowa	Liczba zachorowań w latach									
	2013		2014		2015		2016		2017	
	L. zach.	Wsp. zap.	L. zach.	Wsp. zap.	L. zach.	Wsp. zap.	L. zach.	Wsp. zap.	L. zach.	Wsp. zap.
WZW B	27	25,9	15	14,5	20	19,3	15	14,6	21	20,6
WZW C	20	19,2	18	17,4	29	28,1	25	24,4	17	16,7
WZW inne- nieokreślone	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Razem	47	45,1	33	31,8	49	47,4	40	39,0	38	37,3

*Współczynnik zapadalności na 100 tys. mieszkańców powiatu grodzkiego.

Ryc.5. Liczba zachorowań na wirusowe zapalenia wątroby typ B i C w latach 2013 – 2017

Wirusowe zapalenie wątroby typu B

W roku sprawozdawczym 2017 wzrosła liczba zachorowań na wzv typu B i wynosiła 21 przypadków przy wsp. zap. 20,6. Porównywalnie w roku 2016 zgłoszono 15 przypadków (wsp. zap. 14,6). Wśród chorych było 11 mężczyzn i 10 kobiet. Wszystkie zachorowania miały postać przewlekłą. Ustalono w dochodzeniu 40 osób z kontaktu z chorymi, skierowano do lekarzy rodzinnych celem zakwalifikowania do szczepień ochronnych p/wzv typu B. Nie ustalono źródeł zakażenia.

Wirusowe zapalenie wątroby typu C

Spadła liczba zachorowań na wzv typu C w 2017 roku zarejestrowano 17 przypadków zachorowań przy wsp. zap. 16,7. Porównywalnie w roku 2016 było 24 zachorowań (wsp. zap. 23,4). Wśród chorych było 10 mężczyzn i 7 kobiet. Nie było zachorowań związanych z narażeniem zawodowym. Wszystkie zachorowania były zgłoszone jako postać przewlekła.

W bieżącym roku zarejestrowano również 42 nowych nosicieli wirusa HCV w tym 25 kobiet i 17 mężczyzn. Osoby chore i nosiciele skierowano do lekarzy rodzinnych celem zakwalifikowania do szczepień ochronnych p/wzv typu B. W prowadzonym dochodzeniu epidemiologicznym nie ustalono źródeł zakażenia.

1.2.3. Zachorowania na choroby zakaźne wieku dziecięcego

Ospa wietrzna - w roku 2017, w mieście Kaliszu zaobserwowano znaczny wzrost zachorowań na ospę wietrzną. Zarejestrowano 803 przypadki zachorowań (wsp. zap. 788,0). Porównywalnie w 2016 roku odnotowano 438 zachorowań (wsp. zap. 427,0). 7 osób było hospitalizowanych z powodu ciężkiego przebiegu choroby. Spośród wszystkich chorych 7 osób było wcześniej zaszczepionych. (*wykres słupkowy - ryc.6*).

Świnka – w bieżącym roku sprawozdawczym podobnie jak w roku ubiegłym nie zarejestrowano zachorowań. (*wykres słupkowy - ryc.6*).

Różyczka – w roku 2017 podobnie do roku ubiegłego nie odnotowano zachorowań na różyczkę. Brak zarejestrowanych zachorowań jest wynikiem prowadzonej weryfikacji poprzez wysyłanie do Państwowego Zakładu Higieny próbek laboratoryjnych od osób podejrzanych o zachorowanie w celu potwierdzenia lub wykluczenia różyczki. (*wykres słupkowy - ryc.6*).

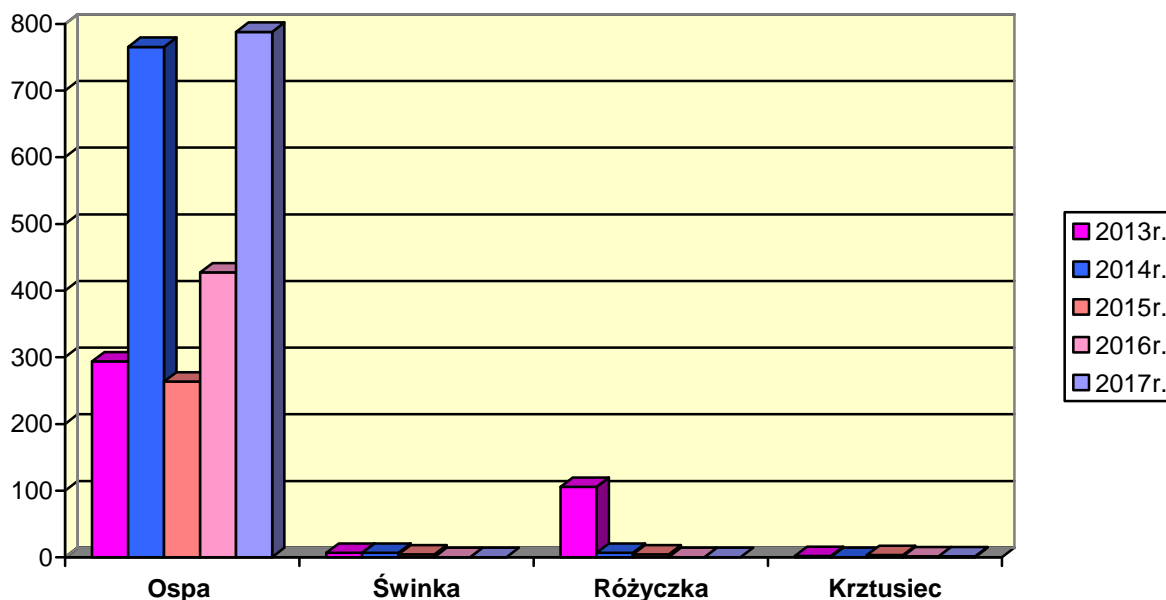
Krztusiec – w roku 2017 tak jak w roku ubiegłym odnotowano 1 zachorowanie na krztusiec (wsp.zap. 1,0). Zachorowała 16 letnia kobieta zaszczepiona przeciwko krztuścowi 6 dawkami.

Analiza zachorowań na świnkę, różyczkę i krztusiec w ostatnich 5 latach ukazuje pomyślną sytuację epidemiologiczną, która jest efektem kontynuacji obowiązkowych szczepień ochronnych (*wykres słupkowy - ryc.6*).

Tab. 7. Zapadalność na ospę wietrzną, świnkę, różyczkę i krztusiec, w latach 2013 - 2017

Jednostka chorobowa	Liczba zachorowań w latach									
	2013		2014		2015		2016		2017	
	L. zach.	Wsp. zap.	L. zach.	Wsp. zap.	L. zach.	Wsp. zap.	L. zach.	Wsp. zap.	L. zach.	Wsp. zap.
Ospa wietrzna	306	293,4	794	765,4	272	263,1	438	427,0	803	788'0
Świnka	7	6,7	7	6,7	4	3,9	0	0	0	0
Różyczka	110	105,5	7	6,7	4	3,9	0	0	0	0
Krztusiec	2	1,9	0	0	3	2,9	1	1,0	1	1,0

*Współczynnik zapadalności na 100 tys. mieszkańców powiatu grodzkiego

Ryc.6. Zapadalność na ospę wietrzną, świnkę, różyczkę i krztusiec w latach 2013 - 2017

1.2.4. Zachorowania na gripę

W 2017 roku w mieście Kaliszu wzrosła liczba zachorowań na przypadki grypopodobne - zarejestrowano 5346 przypadków zachorowań przy wsp. zap. 5246,2. Porównywalnie w roku 2016 zgłoszono 3367 zachorowań (wsp. zap. 3282,5). Ogółem do szpitala skierowano 28 osób z powodu ciężkiego przebiegu choroby. Stwierdzono 1 przypadek zakażenia wirusem grypy typu A potwierdzony badaniami laboratoryjnymi u osoby hospitalizowanej. Zgonów nie było.

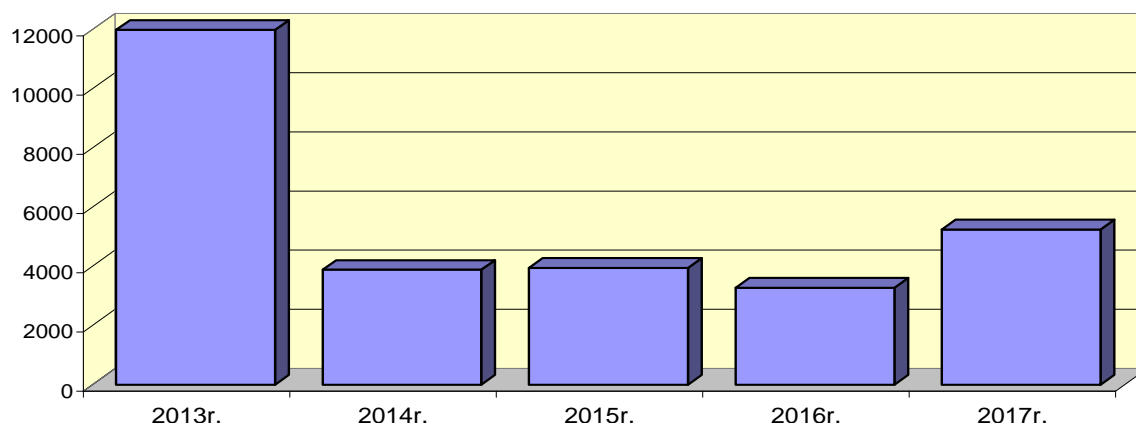
Najwięcej, bo 3498 zachorowań dotyczyło osób w przedziale wiekowym od 15 do 64 roku życia, najmniej zachorowało dzieci od 0 do 4 lat – 157 zachorowań.

Sezonowość – najwięcej przypadków grypopodobnych odnotowano w I kwartale 2017 roku, zgłoszono 2827 zachorowań, co stanowi 52,9 % oraz w IV kwartale - 1281 zgłoszeń, tj. 24,0 %. W III kwartale zarejestrowano 637 zachorowania co stanowi 11,9 %, najmniej zachorowań odnotowano II kwartale – 601, co stanowi 11,2% ogółu zachorowań.

Tab.8. Liczba zachorowań na przypadki grypopodobne w latach 2013 - 2017

Jednostka chorobowa	Liczba zachorowań w latach									
	2013r.		2014		2015		2016		2017	
	L. zach.	Wsk. zap.	L. zach.	Wsk. zap.	L. zach.	Wsk. zap.	L. zach.	Wsk. zap.	L. zach.	Wsk. zap.
Zachorowania grypowe	12505	11989,5	4027	3881,9	4084	3950,7	3367	3282,5	5346	5246,2

* zapadalność obliczono na 100 tys. ludności

Ryc.7. Grypa i zachorowania grypopodobne - zapadalność w latach 2013 – 2017

1.3. Programy wykorzenia chorób zakaźnych w Polsce

Realizacja programu eradykacji poliomyelitis na terenie powiatu grodzkiego polegała na nadzorze nad wykonawstwem szczepień oraz monitoringu ostrych porażen wiotkich. W bieżącym roku sprawozdawczym realizowano także program WHO dotyczący eliminacji odry i różyczki poprzez sprawowanie nadzoru nad uzyskaniem wysokiego odsetka dzieci zaszczepionych oraz poprzez wysyłanie do Państwowego Zakładu Higieny próbek laboratoryjnych od osób podejrzanych o zachorowanie w celu potwierdzenia lub wykluczenia różyczki. W roku 2017 nie zgłoszono ostrych porażen wiotkich u dzieci do 15 roku życia.

1.4. Realizacja szczepień ochronnych

Realizacja programu szczepień ochronnych w roku 2017 odbywała się w 19 podmiotach leczniczych, w tym w oddziale intensywnej terapii noworodków, szpitalnym oddziale ratunkowym, poradni chorób odzwierzęcych i pasożytniczych oraz stacji dializ Wojewódzkiego Szpitala Zespolonego im. L. Perzyny w Kaliszu.

17 placówek zostało poddanych kontroli w zakresie szczepień ochronnych. Wykonano 19 kontroli, oraz w ramach kontroli kompleksowych szpitala skontrolowano w obiekcie przy ulicy Poznańskiej szpitalny oddział ratunkowy i stację dializ, natomiast w obiekcie przy ulicy Toruńskiej oddział intensywnej terapii noworodków i poradnię chorób odzwierzęcych i pasożytniczych.

W zakresie transportu, przechowywania i przestrzegania terminów ważności szczepionek nieprawidłowości nie stwierdzono. Odnotowano w jednym podmiocie leczniczym awarię urządzenia chłodniczego (spowodowaną zwarciem w instalacji elektrycznej) skutkującą przerwaniem łańcucha chłodniczego związanego z przechowywaniem preparatów szczepionkowych.

W roku sprawozdawczym zarejestrowano 14 przypadków niepożądanych odczynów poszczepiennych w tym 11 odczynów o charakterze łagodnym, trzy odczyny poszczepienne zarejestrowano jako poważne. W żadnym przypadku nie odnotowano trwałego uszczerbku na zdrowiu. W roku 2017 prowadzono postępowanie administracyjne wobec rodziców /opiekunów prawnych uchylających się od szczepień ochronnych 209 dzieci, w tym zgłoszonych w roku sprawozdawczym 98. Obowiązek wygasł wobec 3 osób. Na skutek prowadzonego postępowania poddano szczepieniom 31 dzieci.

Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Kaliszu wystawił 11 tytułów wykonawczych skierowanych do Wojewody Wielkopolskiego w celu nałożenia grzywny.

1.5. Podsumowanie

1. Sytuacja epidemiologiczna większości chorób zakaźnych na terenie powiatu grodzkiego podobnie jak w roku ubiegłym, kształtowała się pomyślnie.
2. Spadek zachorowań większości chorób zakaźnych jest efektem kontynuacji obowiązkowych szczepień ochronnych .
3. Zauważalny wzrost zachorowań na ospę wietrzną spowodowany jest brakiem obowiązkowych szczepień ochronnych (szczepiona jest tylko wąska grupa dzieci ze wskazań zdrowotnych i dzieci uczęszczających do żłobka), stąd zapadalność na tę chorobę podlega okresowym cyklom spadku i wzrostu.
4. Przyczyną wzrostu zakażeń wirusem HAV mogą być liczne ogniska epidemiczne zachorowań na wzw A, które zarejestrowane są w innych krajach UE. Zachorowania głównie dotyczą mężczyzn mających kontakty seksualne z mężczyznami.

1.6. Wnioski

1. Wprowadzenie szerokiej akcji szczepień przeciwko grypie sezonowej zapobiegłoby wystąpieniu ewentualnych epidemii grypy.
2. Propagowanie szczepień ochronnych zalecanych przeciwko chorobom zakaźnym szczególnie niebezpiecznych dla dzieci, odniosłoby efekt w postaci zmniejszenia zagrożeń zachorowań wywołanych przez takie patogeny, jak: meningokoki, rotawirusy, wirus ospy wietrznej.
3. W związku z występowaniem wielu ognisk epidemicznych zachorowań na wirusowe zapalenie wątroby typu A w Polsce i innych krajach UE rekomendowane są przez Europejskie Centrum ds. Zapobiegania i Kontroli Chorób szczepienia ochronne.
4. Efektem współpracy z Państwową Inspekcją Weterynaryjną są liczne zwolnienia z poekspozycyjnych szczepień p/wścieklicznie, ludzi narażonych podczas pokąsań przez zwierzęta.

Powyższe dane obliczono na dzień 30.06.2017r.

Liczba ludności w powiecie grodzkim – 101 902

Liczba dzieci w powiecie grodzkim w wieku 0 i 1 rok – 1708

II. JAKOŚĆ WODY PRZEZNACZONEJ DO SPOŻYCIA

System zbiorowego zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia przez ludzi na terenie miasta Kalisza jest zorganizowany w oparciu o wodociąg publiczny, stanowiący własność Przedsiębiorstwa Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o. o. w Kaliszu.

Na terenie miasta Kalisza funkcjonuje również 5 wodociągów ujmujących wodę, pochodzącą z indywidualnych ujęć, która jest wykorzystywana jako część działalności handlowej lub w budynkach użyteczności publicznej oraz podmioty działające na rynku spożywczym i są to:

- wodociąg Firmy Produkcyjno-Handlowej PAULA Sp. z o. o. Sp. k., zlokalizowany na terenie zakładu produkcyjnego przy ul. Łódzkiej 145 A w Kaliszu,
- wodociąg Kaliskiej Spółdzielczej Grupy Producentów Mleka przy ul. Budowlanych 2 w Kaliszu,
- wodociąg Nestle Polska S.A. Oddział w Kaliszu przy ul. Łódzkiej 153,
- wodociąg Centralnego Ośrodka Szkolenia Służby Więziennej przy ul. Wrocławskiej 193-195 w Kaliszu,
- wodociąg Calfrost Sp. z o.o. w Kaliszu przy ul. Wrocławskiej 31.

Wszystkie wymienione wodociągi są zbudowane w oparciu o ujęcia wód podziemnych (głębinowych). Jakość wody ujmowanej przez te urządzenia jest na tyle dobra, że nie wymaga stosowania skomplikowanych procesów uzdatniania. Wykorzystywane metody oczyszczania mają przede wszystkim na celu usunięcie z wody rozpuszczonych w niej jonów żelaza (II) i manganu (II), wyługowanych z wodonośnych warstw geologicznych.

Technologie uzdatniania wody w ww. urządzeniach wodociągowych bazują na dwóch metodach tj. aeracji (napowietrzaniu wody) oraz filtracji (często z zastosowaniem złoż katalitycznych - aktywnych chemicznie oraz w jednym przypadku z zastosowaniem złoża jonowymiennego). W celu utrzymania odpowiednich warunków bakteriostatycznych stosuje się dodatkowo dezynfekcję wody (stałą – fizyczną oraz okresową – chemiczną). Stała dezynfekcja fizyczna polega na naświetlaniu wody promieniami UV (podczas przepływu przez rurociąg tłoczny). Okresowa dezynfekcja chemiczna polega natomiast na dawkowaniu do wody utleniacza (podchlorynu sodu). Dezynfekcję chemiczną stosuje się w przypadkach prawdopodobieństwa wystąpienia zanieczyszczenia mikrobiologicznego wody, szczególnie w okresie prowadzenia prac modernizacyjnych i konserwacyjnych na urządzeniach oraz sieciach wodociągowych. Podchloryn sodu jest dawkomany najczęściej w miejscu wyjścia wody na sieć

wodociągową (tzw. dezynfekcja końcowa), jednakże istnieje możliwość zastosowania go na każdym z etapów uzdatniania i dystrybucji wody.

2.1. Ocena jakości wody

W 2017 roku ocena jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi dokonywana była w oparciu o rozporządzenie z dnia 13 listopada 2015 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (Dz. U. z 2015 r. poz. 1989).

Nadzór sanitarny nad jakością wody w okresie sprawozdawczym, prowadzono zgodnie z planem działania na 2017 roku, zatwierdzonym przez Wielkopolskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego. Częstotliwość poboru próbek ustalono na podstawie wielkości średniorocznej produkcji wody w m³/dobę w 2016 roku poszczególnych wodociągów. Próbkę wody do badania laboratoryjnego pobierano w stałych punktach poboru, uzgodnionych z zarządcami i właścicielami urządzeń wodnych.

Woda produkowana i dystrybuowana przez pozostałe urządzenia wodociągowe była badana w ramach kontroli urzędowej w zakresie tzw. monitoringu kontrolnego oraz monitoringu przeglądowego.

Monitoring kontrolny służy dostarczaniu informacji na temat jakości wody oraz skuteczności jej uzdatniania i obejmuje swym zakresem zestaw najistotniejszych parametrów fizycznych, organoleptycznych, chemicznych i mikrobiologicznych. Monitoring przeglądowy stanowi rozszerzenie (uzupełnienie) monitoringu kontrolnego i obejmuje znacznie większy zakres badanych parametrów w tym m.in. metale ciężkie, pestycydy, uboczne produkty dezynfekcji wody.

Zakres badań wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi w 2017 roku ustalono na podstawie rozporządzenia z dnia 13 listopada 2015 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi oraz wytycznych Wielkopolskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego.

W 2017 roku badano następujące parametry w monitoringu przeglądowym i kontrolnym: mętność, barwa, zapach, odczyn, przewodność elektryczna, twardość (sumaryczna zawartość wapnia i magnezu), utlenialność (indeks nadmanganianowy), amoniak, azotyny, azotany, chlorki, żelazo, mangan, siarczany, cyjanki, TOC (ogólny węgiel organiczny), fluorki, sód, bor, glin, chrom, nikiel, miedź, arsen, selen, srebro, kadm, antymon, ołów, rtęć, benzo(a)piren, $\sum$ WWA, 1,2-dichloroetan, $\sum$ trichloroetenu i tetrachloroetenu, tetrachlorometan, benzen, α -HCH, HCB, β -HCH, γ -HCH, δ -HCH, heptachlor, aldryna, epoksyd heptachloru, α – endosulfan, dieldryna, p. p'-DDE, o. p'-DDD, β -endosulfan, p. p-DDD, aldehyd endryny, siarczan

endosulfanu, Σ pestycydów chloroorganicznych, Σ THM, chlor wolny, ogólna liczba mikroorganizmów w 22°C po 72 h, liczba enterokoków kałowych, liczba bakterii grupy coli, liczba bakterii Escherichia coli.

Badania jakości wody w zakresie monitoringu kontrolnego oraz częściowo przeglądowego prowadzono w Laboratorium Powiatowej Stacji Sanitarно-Epidemiologicznej w Kaliszu, natomiast w zakresie specjalistycznych badań z zakresu monitoringu przeglądowego (metale ciężkie, pestycydy, uboczne produkty dezynfekcji wody) w Laboratorium Badania Wody i Gleby Wojewódzkiej Stacji Sanitarно - Epidemiologicznej w Poznaniu. Ilość wykonanych badań jakości wody z poszczególnych urzędzeń, wykonanych w ramach kontroli urzędowej przedstawiono w tabeli 9.

Tab. 9. Liczba pobranych próbek wody w 2017 r. w ramach kontroli urzędowej

Rodzaj badania	Wodociąg Kalisz	Wodociąg Paula	Wodociąg KSGPM	Wodociąg Nestle	Wodociąg COSSW	Wodociąg Calfrost	SUMA
monitoring przeglądowy	5	1	1	1	1	1	10
monitoring kontrolny	50	2	4	4	2	2	64

Zaledwie w 7 próbkach, pobranych w 2017 roku w ramach kontroli urzędowej, stwierdzono przekroczenia wartości dopuszczalnych (tabela 10). Wartość przekroczeń parametrów nie stwarzała jednak zagrożenia dla zdrowia ludzi i w związku z tym nie zaistniała potrzeba wprowadzenia ograniczeń dotyczących spożycia wody oraz sposobu jej użytkowania.

Tab. 10. Przekroczone parametry jakości wody w pobranych próbkach w 2017r. w ramach kontroli urzędowej

Wyszczególnienie/ Wodociąg	Liczba próbek niespełniających wymagań	Parametr niespełniający wymagań	Wartość przekroczenia
Kalisz	4	mętność	1,3 NTU; 2,5 NTU; 1,9 NTU; 1,7 NTU
Calfrost	1	ogólna liczba mikroorganizmów w 22°C po 72 h	201 jtk/1ml
		bakterie grupy coli	6 jtk/100ml
KSGPM	1	mętność	6 NTU
Nestle	1	mętność	3,1 NTU
Paula	2	mętność	1,7 NTU; 1,4 NTU,
		mangan	176 µg/l

W wyniku przeprowadzonych badań nie ustalono bezpośrednich przyczyn odnotowanych zanieczyszczeń wody. Stwierdzone przekroczenia wartości parametrycznych nie miały wpływu na zdrowie konsumentów wody oraz nie obniżały wartości użytkowej wody. Negatywny wynik każdorazowo potwierdzano badaniem sprawdzającym, wykonywanym w ramach kontroli wewnętrznej, po przeprowadzeniu przez producenta wody działań naprawczych, mających na celu eliminację zanieczyszczenia. Zazwyczaj kolejne badanie potwierdzało skuteczność tych działań – poprawę jakości wody. Uznano, że przekroczenia miały charakter incydentalny i krótkotrwały.

Zaledwie w jednym przypadku tj. Wodociągu Calfrost badanie sprawdzające potwierdziło zanieczyszczenie wody w zakresie podwyższonej ogólnej liczby mikroorganizmów w 22°C po 72 h. W badaniu sprawdzającym wartość parametru przekroczyła górną granicę wykrywalności (>300 jtk/1ml). W związku z nieodpowiednią wartością parametru wprowadzono tymczasową dezynfekcję chemiczną wody podchlorynem sodu do czasu poprawy jakości wody.

Badania wykonane w ramach kontroli urzędowej wskazują, że nadzorowane wodociągi produkują i dystrybuują wodę o dobrej jakości, co odzwierciedla stabilność ilościową i jakościową warstw wodonośnych oraz prawidłową eksploatację urządzeń.

W 2017 roku, w ramach nadzoru nad jakością wody przeznaczonej do spożycia, Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Kaliszu gromadził i oceniał sprawozdania z wyników badań próbek wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi, przekazywane przez Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o. o. w Kaliszu oraz pozostałe podmioty wykorzystujące wodę pochodzącą z indywidualnych ujęć.

Ocena dokonywana przez Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Kaliszu polegała na weryfikacji terminowości przekazywania sprawozdań (zgodności ze zatwierdzonymi wcześniej harmonogramami rocznymi) oraz analizie wyników badań pod kątem ewentualnych zagrożeń zdrowotnych.

Powiatowy Inspektor Sanitarny w Kaliszu analizował również wywiązywanie się przez ww. producentów wody z obowiązku przekazywania informacji o przekroczeniach parametrów, stwierdzonych w badaniach z kontroli wewnętrznej oraz planowanych i podejmowanych działaniach naprawczych, a także informacji na temat ich przebiegu.

W 2017 r. nie stwierdzono istotnych nieprawidłowości w ocenie przydatności wody, prowadzonej przez Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o. o. w Kaliszu w ramach wewnętrznej kontroli jakości oraz przez podmioty wykorzystujące wodę, pochodząca z ujęć indywidualnych. Najczęstszą przyczyną błędów były opóźnienia w przekazywaniu sprawozdań z badań kontroli wewnętrznej. W okresie sprawozdawczym nie odnotowano przekroczeń

parametrów jakości wody, które stwarzałyby zagrożenie dla zdrowia ludzi. W przypadku wodociągu Przedsiębiorstwa Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. w Kaliszu incydentalne przekroczenia dotyczyły najczęściej trzech parametrów, tj. mętności, żelaza i manganu oraz bakterii grupy coli, które przy tak rozbudowanym obszarze dystrybucji można uznać za dopuszczalne.

Ilość wykonanych badań w ramach kontroli wewnętrznej (realizowanych według ustalonych harmonogramów) oraz ilość próbek, w których stwierdzono przekroczenia przedstawiono w tabelach 11 i 12.

Tab. 11. Liczba pobranych próbek wody w 2017 r. w ramach kontroli wewnętrznej

Rodzaj badania	Wodociąg Kalisz	Wodociąg Paula	Wodociąg KSGPM	Wodociąg Nestle	Wodociąg COSSW	Wodociąg Calfrost	SUMA
monitoring przeglądowy	5	1	1	1	1	1	10
monitoring kontrolny	75	2	4	4	2	2	89
nadzór sanitarny	94	2	2	7	0	2	107
wstępny monitoring substancji promieniotwórczych	4	0	2	2	1	0	9
SUMA	178	5	9	14	4	5	215

Tab. 12. Liczba próbek pobranych w 2017 r. w ramach kontroli wewnętrznej, w których stwierdzono przekroczenie parametrów jakości wody

Wyszczególnienie/ Wodociąg	Liczba próbek niespełniających wymagań	Nazwa przekroczonego parametru jakości wody (liczba przekroczeń)
Kalisz	14	mętność (8), żelazo (4), mangan (2), bakterie grupy coli (4)
Nestle	4	bakterie grupy coli (4)
Calfrost	2	ogólna liczba mikroorganizmów w 22°C po 72 h (2),

Na podstawie otrzymanych sprawozdań z badań kontroli wewnętrznej Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Kaliszu stwierdził przydatność wody do spożycia przez ludzi, produkowanej i dystrybuowanej przez nadzorowane urządzenia wodociągowe.

Stwierdzone niezgodności w zakresie parametrów mikrobiologicznych i fizykochemicznych z punktu widzenia zagrożenia dla zdrowia konsumentów wody były nieistotne. Odnotowywane w wodzie przekroczenia parametryczne dla parametru wskaźnikowego – bakterie grupy coli nie przekraczały wartość 10 jtk/100 ml i miały charakter

krótkotrwały. Bakteriom z tej grupy nie towarzyszyły, istotniejsze z punktu widzenia zagrożenia dla zdrowia ludzi, bakterie *Escherichia coli* oraz enterokoki kałowe.

Dla każdego z obszarów zaopatrzenia w wodę przeznaczoną do spożycia przez ludzi (obszarów dystrybucji poszczególnych urządzeń) wydano pozytywną tzw. ocenę okresową (w dwóch przypadkach ocena została wydana w styczniu 2018 r.), potwierdzającą spełnienie wymagań określonych w załącznikach nr 1-4 do rozporządzenia z dnia 13 listopada 2015 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi, będącą podsumowaniem wszystkich działań realizowanych w ramach monitoringu jakości wody.

W 2017 roku Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o. o. oraz 4 powiaty wykorzystujące wodę, pochodzącą z ujęć indywidualnych, wykonały po raz pierwszy pomiar stężenia substancji promieniotwórczych w zakresie radonu, izotopów radu: Ra-226 i Ra-228 oraz trytu. W żadnym badaniu stężenie trytu oraz izotopów radu: Ra-226 i Ra-228 nie przekroczyło granic wykrywalności, co oznacza, że kolejne badania z tego zakresu należy wykonać za 5 lat. Firma Produkcyjno-Handlowa PAULA Sp. z o. o. Sp. k., będąca właścicielem Wodociągu Paula, badanie z zakresu wstępnego monitoringu substancji promieniotwórczych wykonała w roku poprzednim.

2.2. Charakterystyka urządzeń zaopatrujących ludność w wodę

Wodociągi o produkcji 10 000-100 000 m³/d.

Urządzeniem o największej produkcji wody na terenie miasta i jedynym w tej grupie wielkości jest wodociąg Przedsiębiorstwa Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o. o. w Kaliszu (ok. 13268,0 m³/d). Zgodnie z szacunkami Przedsiębiorstwa Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o. o. w Kaliszu w 2017 roku z wody wodociągowej produkowanej przez ten wodociąg korzystało ok. 102575 osób. Obszar miasta Kalisza jest w pełni zwodociągowany. Z wodociągu na terenie miasta w 2017 roku nie korzystały jedynie pojedyncze gospodarstwa domowe, zaopatrywane z ujęć indywidualnych, których podłączenie do sieci wodociągowej jest utrudnione z przyczyn technicznych lub wynika z woli potencjalnych odbiorców. Woda produkowana przez Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o. o. w Kaliszu jest dostarczana również do gmin sąsiednich tj. Gminy Opatówek, Gminy Godziesze, Gminy Gołuchów, Gminy Żelazków, Miasta i Gminy Nowe Skalmierzyce. Sieć wodociągowa ma długość ok. 282,1 km. Wodociąg w 2017 r. czerpał wodę z 6 ujęć (5 głębinowych oraz 1 infiltracyjnego) – tabela 13. Przedsiębiorstwo w 2017 r. eksploatowało 4 stacje uzdatniania wody (tabela 14).

Tab. 13. Ujęcia wody zasilające Wodociąg Kalisz

Lp.	Nazwa ujęcia/typ	Warstwa wodonośna	Studnie (liczba/głęb.)
1.	„Warszawska” - głębinowe	jura	1/350 m
2.	„Fabryczna” - głębinowe	jura	1/300 m
3.	„Poznańska” - głębinowe	jura	1/190 m
4.	„Szeroka I” - głębinowe	jura	1/350 m
5.	„Szeroka II” - głębinowe	czwartorzęd	1/54 m
6.	„Lis” - infiltracyjne	czwartorzęd	42/średnio 25 m (od 21 do 34 m)

Tab. 14. Eksploatowane stacje uzdatniania wody Wodociąg Kalisz w 2017 r.

Lp.	Nazwa SUW	Nazwa ujęcia związanego z SUW	Rodzaje urządzeń	Metody uzdatniania
1.	„Warszawska”	„Warszawska”, „Szeroka I”, „Szeroka II”	mieszacze wodno-powietrzne, filtry ciśnieniowe, lampy UV, dozujące pompy membranowe	napowietrzanie, filtracja, dezynfekcja fizyczna UV, okresowa dezynfekcja chemiczna (podchloryn sodu)
2.	„Fabryczna”	„Fabryczna”		
3.	„Poznańska”	„Poznańska”		
4.	„Lis”	„Lis”	dysze napowietrzające, filtry otwarte pospieszne, lampy UV, dozujące pompy membranowe	

Na wszystkich 4 stacjach stosuje się te same proste metody uzdatniania wody, tj. napowietrzanie oraz filtrację. Do napowietrzania wody są używane przede wszystkim mieszacze wodnopowietrzne. Wyjątek stanowi SUW „Lis” gdzie aeracja wody odbywa się za pomocą dysz białostockich. Woda filtrowana jest na złożach ze żwiru kwarcowego. Do filtracji wykorzystywane są filtry ciśnieniowe zamknięte o różnej objętości, jedynie na SUW „Lis” zastosowano filtry otwarte. Dezynfekcja chemiczna wody jest prowadzona okresowo, najczęściej po wystąpieniu awarii lub zakończeniu prac konserwacyjnych. Do dezynfekcji wody jest stosowany podchloryn sodu, dawkowany za pomocą przenośnych pomp membranowych. Na wszystkich stacjach wymienionych w tabeli 14 stosuje się stałą dezynfekcję fizyczną wody za pomocą promieniowania UV.

Największą część miasta obsługuje SUW „Lis” dostarczająca wodę do jego południowozachodniej części (rysunek 1). Wszystkie strefy zaopatrzenia mogą się wzajemnie uzupełniać i zasilac poprzez wspólny układ sieciowy.

Przeprowadzone w 2017 roku kontrole stanu sanitarno-technicznego obiektów wodociągowych nie wykazały uchybień. Wszystkie urządzenia wodne, pomieszczenia stacji

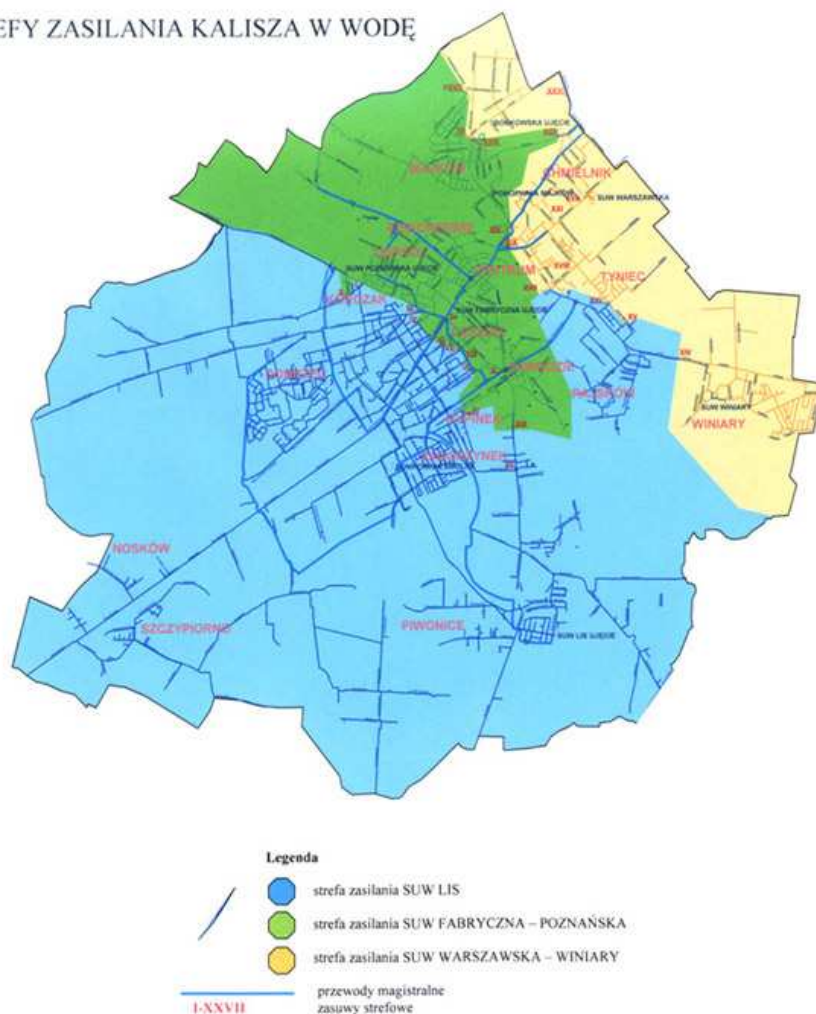
uzdatniania oraz tereny ujęć były utrzymane w odpowiednim stanie sanitarnym. Nie stwierdzono nieprawidłowości związanych z niewłaściwym zabezpieczeniem i oznakowaniem stref ochrony sanitarnej ujęć wodociągowych. Tereny wszystkich ujęć wraz ze strefami ochrony bezpośredniej były ogrodzone materiałem trwałym. Dodatkowo obiekty były całodobowo monitorowane poprzez system elektroniczny zabezpieczający: bramy wjazdowe, studnie, zbiorniki wody uzdatnionej, pomieszczenia stacji uzdatniania wody. Na dwóch stacjach („Lis” oraz „Fabryczna”) funkcjonował system telewizji dozorowej.

Działalność kontrolna:

- liczba przeprowadzonych kontroli protokolarnych – 4 kontrole planowane dotyczące stanu sanitarnego ujęć oraz stacji uzdatniania wody,
- liczba pobranych próbek: monitoring przeglądowy – 5, monitoring kontrolny – 50,
- liczba próbek nie odpowiadających wymaganiom – 4.

Rysunek 1. Strefy zasilania Wodociągu Kalisz (Źródło: materiały informacyjne PWiK Sp. z o. o. w Kaliszu)

STREFY ZASILANIA KALISZA W WODĘ

Wodociągi o produkcji 100-1000 m³/d

Wodociąg Nestle

Wodociąg Nestle Polska S.A. Oddział w Kaliszu przy ul. Łódzkiej 153 produkuje wodę w ilości ok. 229,0 m³/d. Ujmowana woda jest wykorzystywana do produkcji żywności. Wodociąg korzysta z trzech studni głębinowych (1szt. 110 m głębokości, 2 szt. po 120 m głębokości). Woda podlega napowietrzaniu i filtracji na filtrach ciśnieniowych. Podczas kontroli obiektu nie stwierdzono nieprawidłowości związanych ze stanem technicznym i porządkowym obiektu.

Działalność kontrolna:

- liczba przeprowadzonych kontroli protokolarnych – 1,
- liczba pobranych próbek: monitoring przeglądowy – 1, monitoring kontrolny – 4,
- liczba próbek nie odpowiadających wymaganiom – 1.

Wodociąg KSGPM w Kaliszu

Wodociąg Kaliskiej Spółdzielczej Grupy Producentów Mleka przy ul. Budowlanych 2 w Kaliszu produkuje ok. 522,5 m³/d wody wykorzystywanej do wytwarzania żywności. Wodociąg wyposażony jest w 2 studnie głębinowe o głębokości 98 i 100 m. Standardowo woda jest uzdatniana poprzez napowietrzanie, filtrację oraz dezynfekcję chemiczną. Kontrola stanu sanitarnego ujęcia oraz stacji uzdatniania nie wykazała nieprawidłowości.

Działalność kontrolna:

- liczba przeprowadzonych kontroli protokolarnych – 1,
- liczba pobranych próbek: monitoring przeglądowy – 1, monitoring kontrolny – 4,
- liczba próbek nie odpowiadających wymaganiom – 1.

Wodociągi o produkcji < 100m³/d

Wodociąg COSSW

Wodociąg COSSW (Centralnego Ośrodka Szkolenia Służby Więziennej przy ul. Wrocławskiej 193-195 w Kaliszu) produkuje średniorocznie ok. 60,0 m³/d wody wykorzystywanej na cele własne Ośrodka. Wodociąg zbudowany jest w oparciu o dwie studnie głębinowe (136 i 150 m głębokości). Woda jest uzdatniana poprzez napowietrzanie i filtrację. Okresowo stosuje się chemiczną dezynfekcję przy użyciu podchlorynu sodu. Podczas kontroli obiektu nie stwierdzono nieprawidłowości.

Działalność kontrolna:

- liczba przeprowadzonych kontroli protokolarnych – 1,

- liczba pobranych próbek: monitoring przeglądowy – 1, monitoring kontrolny – 2,
- liczba próbek nie odpowiadających wymaganiom – 0.

Wodociąg Paula

Wodociąg Paula (Firmy Produkcyjno-Handlowej PAULA Sp. z o. o. Sp. k. przy ul. Łódzkiej 145 A w Kaliszu) produkuje średniorocznie ok. 78,7 m³/d wody wykorzystywanej do wytwarzania żywności. Wodociąg zbudowany jest w oparciu o studnię głębinową (122 m głębokości). Woda jest uzdatniana poprzez napowietrzanie i filtrację. Okresowo stosuje się chemiczną dezynfekcję przy użyciu podchlorynu sodu. Podczas kontroli obiektu nie stwierdzono nieprawidłowości.

Działalność kontrolna:

- liczba przeprowadzonych kontroli protokolarnych – 1,
- liczba pobranych próbek: monitoring przeglądowy – 1, monitoring kontrolny – 2,
- liczba próbek nie odpowiadających wymaganiom – 2.

Wodociąg Calfrost

Wodociąg Calfrost (Calfrost Sp. z o.o. przy ul. Wrocławskiej w Kaliszu) produkuje średniorocznie ok. 56,6 m³/d wody wykorzystywanej do wytwarzania żywności. Wodociąg zbudowany jest w oparciu o studnię głębinową (584 m głębokości). Woda jest uzdatniana poprzez filtrację na kolumnach ze złożem jonowymiennym. Okresowo stosuje się chemiczną dezynfekcję przy użyciu podchlorynu sodu. Podczas kontroli obiektu stwierdzono nieprawidłowości w postaci braku środków ochrony indywidualnej pracownika na stanowisku dozowania podchlorynu sodu oraz braku natrysku do przemywania oczu na stanowisku dozowania podchlorynu sodu.

Działalność kontrolna:

- liczba przeprowadzonych kontroli protokolarnych – 1,
- liczba pobranych próbek: monitoring przeglądowy – 1, monitoring kontrolny – 2, nadzór sanitarny – 0,
- liczba próbek nie odpowiadających wymaganiom – 1.

2.3. Podsumowanie

1. Jakość wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi na terenie miasta Kalisza w 2017 roku była dobra (w wyniku przeprowadzonych badań nie stwierdzono istotnych przekroczeń dopuszczalnych wartości parametrów).
2. Na podstawie sprawozdań z badań jakości wody realizowanych w ramach kontroli wewnętrznej, analizy podejmowanych działań naprawczych oraz prowadzonego monitoringu (w tym urzędowej kontroli jakości wody) wydano okresowe oceny jakości wody za 2017 roku dla wszystkich obszarów dystrybucji wody przeznaczonej do spożycia na terenie Kalisza, potwierdzające spełnienie wymagań w tym zakresie.
3. Na podstawie sprawozdań z badań jakości wody z 2017 roku, realizowanych w ramach kontroli wewnętrznej przez przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne oraz pozostałe podmioty (wykorzystujące wodę, pochodzącą z indywidualnych ujęć) ze wszystkich obszarów dystrybucji, stwierdzono jej przydatność do spożycia przez ludzi.
4. W 2017 roku, nie stwierdzono istotnych nieprawidłowości w zakresie terminowości przekazywania przez przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne oraz pozostałe podmioty (wykorzystujące wodę, pochodzącą z indywidualnych ujęć) sprawozdań z badań, informacji o przekroczeniach parametrów jakości wody, informacji o planowanych i podejmowanych działaniach naprawczych wraz z harmonogramami ich realizacji.
5. Nie stwierdzono przekroczenia granic wykrywalności stężenia trytu oraz izotopów radu: Ra-226 i Ra-228 w badaniach wykonanych w ramach wstępnego monitoringu substancji promieniotwórczych.
6. Stan sanitarny obiektów dostarczających wodę przeznaczoną do spożycia przez ludzi (pomieszczeń, ich wyposażenia oraz urządzeń) w 2017 roku był dobry.

III. STAN SANITARNY OBIEKTÓW UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ

3.1. Domy pomocy społecznej

Nadzór nad obiektami sprawuje Wojewódzka Stacja Sanitarno- Epidemiologiczna w Poznaniu.

3.2. Schroniska i inne obiekty przeznaczone dla osób bezdomnych

W 2017 roku zewidencjonowano 2 obiekty tj. 1 schronisko i 1 noclegownię. Stan sanitarny udostępnionych podczas kontroli pomieszczeń był zachowany.

3.3. Hotele

W porównaniu do roku ubiegłego ogólna liczba hoteli na terenie miasta Kalisza nie uległa zmianie. W 2017 roku zewidencjonowano w tej grupie 9 obiektów. W minionym roku kontrolą objęto 4 hotele co stanowi 44,44 % wszystkich obiektów. Postępowanie z czystą i brudną bielizną hotelową prowadzone prawidłowo. Obiekty hotelowe posiadały wydzielone magazyny lub miejsca na przechowywanie środków czystościowych, sprzętu porządkowego oraz składowania brudnej bielizny. Nie wykazano nieprawidłowości w prowadzonej gospodarce odpadami komunalnymi.

W jednym obiekcie („Hotel Arena” w Kaliszu przy ul. Prymasa Stefana Wyszyńskiego 22-24) stwierdzono uchybienia natury sanitarno – technicznej tj. brudne wykładziny podłogowe, brudne ściany, brudne fugi przy kabinach prysznicowych oraz brudne kratki wentylacyjne. W związku z powyższym została wydana decyzja administracyjna w przedmiocie doprowadzenia pomieszczeń hotelu do odpowiedniego stanu sanitarno – technicznego. Termin wykonania zaleceń ustalono na dzień 31 marca 2018 r.

Stan sanitarno-higieniczny pozostałych skontrolowanych obiektów, sanitariatów nie budził zastrzeżeń.

3.4. Inne obiekty świadczące usługi noclegowe

W roku 2017 w tej grupie znajdowało się 8 obiektów w stosunku do roku poprzedniego przybyły 4 obiekty tj. Magic Garden Hotel przy ul. Jagodowej 16 w Kaliszu, Apartamenty Polna przy ul. Polnej 131 w Kaliszu, Centrum Hotelarsko-Usługowe RAJ przy ul. Kościuszki 18 w Kaliszu oraz Hotel „Pod Aniołami” przy ul. Niecałej 10 w Kaliszu.

Łącznie przeprowadzono 2 kontrole dwóch obiektów, co stanowi 16,67% ogólnej ich liczby. Skontrolowane obiekty, pokoje gościnne oraz urządzenia sanitarne utrzymane były

w czystości. Bielizna czysta była przechowywana w higienicznych warunkach. Środki myjąco - dezynfekcyjne były dostępne w wystarczających ilościach (przechowywane wraz ze środkami higieny w wydzielonych pomieszczeniach bądź miejscach). W obiektach przestrzegana była ustawa o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych.

Kontrole nowopowstałych obiektów zostały zaplanowane na rok 2018.

3.5. Zakłady fryzjerskie, kosmetyczne, odnowy biologicznej, tatuażu i solaria

W 2017 roku w ewidencji PSSE w Kaliszu znajdowało się 278 obiektów, skontrolowano 77 zakładów tj. 27,7%. Przedmiotem kontroli była ocena stanu sanitarno - higienicznego zakładu. Wzorem lat ubiegłych, wśród obiektów tej grupy przeważały zakłady fryzjerskie i fryzjersko-kosmetyczne, których skontrolowano 44 co stanowi 57% w stosunku do wszystkich obiektów skontrolowanych w tej grupie. W tej grupie wszystkie obiekty odpowiadały wymogom obowiązujących przepisów.

Skontrolowano 29 zakładów kosmetycznych co stanowi 37,6% w stosunku do wszystkich obiektów skontrolowanych w tej grupie. Żaden nie uzyskał negatywnej oceny.

W grupie zakładów odnowy biologicznej, tatuażu i solariów skontrolowano 5 zakładów co stanowi 6,5% w stosunku do wszystkich obiektów skontrolowanych w tej grupie. W tej grupie również żaden nie uzyskał oceny negatywnej.

W roku 2017 Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Kaliszu nie wydał żadnej decyzji administracyjnej, nie nałożono też mandatu karnego.

W zakładach, w zależności od przeznaczenia, narzędzia stosowane do obsługi klientów poddawane są właściwym zabiegom sterylizacyjnym lub dezynfekcyjnym.

W zakładach fryzjerskich, zgodnie z ustaleniami Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Kaliszu, nie wymagano wprowadzenia sterylizacji nożyczek parą wodną w nadciśnieniu. Podstawowym sposobem ochrony klientów przed zagrożeniem przeniesienia chorób zakaźnych oraz bakteryjnych i grzybiczych w skontrolowanych zakładach była dezynfekcja narzędzi oraz dezynfekcja rąk i powierzchni.

W Gabinetach Kosmetycznych narzędzia, które mogą powodować naruszenie ciągłości tkanki muszą być bezwzględnie poddane procesowi sterylizacji. Pośród skontrolowanych 29 obiektów tej grupy jedenaście miało na wyposażeniu autoklawy, pięciu właścicieli obiektów miało podpisaną umowę z firmami zewnętrznymi na usługi sterylizacji, pozostałe odchodzą od zabiegów inwazyjnych stosując manicure bezczątkowy tzw. manicure ekologiczny. W 10 zakładach kosmetycznych stosowany jest do wykonywania usług sprzęt jednorazowego

użycia (igły, ostrza) – tj. 34,5 % w stosunku do wszystkich skontrolowanych w tej grupie. Po wykonywanych zabiegach zużyte igły i ostrza odkładane są do twardych, oznakowanych pojemników i odbierane przez firmy zajmujące się tego typu działalnością na podstawie stosowne umowy. Wszystkie zakłady posiadające umowy przedstawiły karty przekazania i utylizacji odpadów niebezpiecznych .

W 2017 roku przeprowadzono jedną kontrolę interwencyjną dot. nieodpowiednich warunków sanitarnych w trakcie świadczenia usług pielęgnacji paznokci. Kontrola obiektu nie potwierdziła stawianych przez klienta zarzutów.

W ocenie służb sanitarnych w zakładach fryzjerskich, fryzjersko-kosmetycznych, odnowy biologicznej stan sanitarno-higieniczny ulega stałej poprawie. Coraz większa ilości gabinetów kosmetycznych zostaje wyposażona w autoklawy co zapewnia sterylną czystość używanych na co dzień narzędzi, a co za tym idzie zwiększa bezpieczeństwo klientów. Zastosowanie autoklawu parowo-ciśnieniowego jest obecnie najlepszą ze znanych metod sterylizacji, dlatego jest powszechnie używany w branży medycznej i kosmetycznej.

3.6. Obiekty komunikacji publicznej

Dworce Autobusowe

Pod nadzorem Powiatowej Stacji Sanitarno- Epidemiologicznej w Kaliszu znajduje się 1 dworzec autobusowy. W 2017 roku przeprowadzono 2 kontrole tego obiektu. Kontrolą objęto teren dworca autobusowego wraz ze stanowiskami dla autobusów, poczekalnię, toaletę oraz pomieszczenie do przechowywania środków myjąco-dezynfekcyjnych oraz sprzętu porządkowego. Podczas kontroli nie stwierdzono nieprawidłowości. Podstawowym źródłem zaopatrzenia w wodę jest wodociąg sieciowy. Nieczystości płynne odprowadzane są do miejskiej sieci kanalizacyjnej. Odpady komunalne gromadzone w pojemnikach i odbierane przez uprawniony podmiot. W sanitariatach znajduje się jedna kabina przystosowana dla osób niepełnosprawnych. Pomieszczenia, urządzenia oraz elementy wyposażenia utrzymane były w dobrym stanie sanitarno-porządkowym oraz technicznym. W trakcie kontroli obiektu oraz 3 środków transportu stwierdzono przestrzeganie ustawy o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych. Informacja o zakazie palenia umieszczona była w widocznych miejscach.

Dworce Kolejowe

Pod nadzorem Powiatowej Stacji Sanitarnej- Epidemiologicznej w Kaliszu znajduje się 1 dworzec kolejowy. W 2017 roku przeprowadzono 1 kontrolę. W budynku dworca kolejowego kontrolą objęto następujące pomieszczenia: hol główny z kasami biletowymi, poczekalnie, 4 toalety ogólnodostępne (2 dla mężczyzn, 2 dla kobiet w tym 1 dla niepełnosprawnych), pomieszczenie dla matki z dzieckiem. Obiekt zaopatrywany jest w wodę przeznaczoną do spożycia przez ludzi z wodociągu sieciowego. Ścieki są odprowadzane do zbiorowego systemu kanalizacyjnego. Odpady komunalne gromadzone w pojemnikach i odbierane przez uprawnioną podmiot. W obiektach przestrzegana ustawa o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych.

3.7. Ustępy publiczne

W 2017 roku na terenie miasta Kalisza służby sanitarne skontrolowały 4 ustępy publiczne na 6 zewidencjonowanych, co stanowiło 100 % wszystkich czynnych obiektów. Szatnie publiczne przy ul. Babina 1 oraz Babina 11 w minionym roku nadal nie były udostępnione dla klientów. Stan sanitarno-porządkowy ustępów nie budził zastrzeżeń. W każdym obiekcie zapewniono w odpowiedniej ilości środki higieny tj. mydło w płynie, papier toaletowy oraz ręczniki jednorazowe.

3.8. Cmentarze i Zakłady Usług Pogrzebowych

Na terenie miasta Kalisza znajduje się 10 cmentarzy i 8 Zakładów Usług Pogrzebowych. W roku 2017 skontrolowano 3 cmentarze i 6 Zakładów Usług Pogrzebowych oraz chłodnie do przechowywania zwłok przy Cmentarzu Miejskim. Ponadto skontrolowano 7 samochodów pogrzebowych. Przeprowadzono kontrolę interwencyjną stanu higieniczno-sanitarnego Cmentarza Parafialnego przy ul. Częstochowskiej oraz pomieszczeń wykorzystywanych w związku z świadczeniem usług pogrzebowych. Działania dot. ww. interwencji zostały opisane w punkcie „Interwencje”.

3.9. Baseny kąpielowe

Pod nadzorem Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Kaliszu w 2017 roku znajdują się dwa baseny kąpielowe kryte oraz jeden Park Wodny. Ww. obiekty świadczą usługi całorocznie. Od początku 2017 roku na basenach pobrano łącznie 228 próbek wody (w 160 próbkach oznaczano parametry bakteriologiczne w tym 11 w kierunku

występowania bakterii Legionella sp., w 11 próbkach parametry chemiczne i w 57 próbkach parametry chemiczne i bakteriologiczne).

Liczba ww. próbek dotyczy kontroli jakości wody przeznaczonej do kąpieli w ramach kontroli urzędowej. Zarządzający basenami mają również obowiązek przeprowadzania badań jakości wody przeznaczonej do kontroli w ramach kontroli wewnętrznej z częstotliwością określoną w Rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 9 listopada 2015 r. w sprawie wymagań, w jakim powinna odpowiadać woda w pływalniach (Dz. U. z 2015 r. poz. 2016).

W 2017 roku przeprowadzono kontrolę stanu sanitarnego wszystkich zewidencjonowanych basenów (100%). Kontrolami objęto pomieszczenia basenów: poczekalnie, szatnie, rozbieralnie, ustępy, natryski, zaplecze techniczne. Nieprawidłowości nie stwierdzono.

3.10. Hałas komunalny

W 2017 roku Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Kaliszu nie rozpatrywał interwencji dot. uciążliwości związanych z hałasem wewnątrz pomieszczeń.

3.11. Inne obiekty użyteczności publicznej

W 2017 roku w pozostałych obiektach w tej grupie skontrolowano 10 obiektów tj.: stacje paliw, obiekty sportowe, kina, pralnie. Podczas przeprowadzonych kontroli nie stwierdzono nieprawidłowości. Pomieszczenia sanitarne wyposażone były w odpowiednią ilość środków myjąco-dezynfekcyjnych oraz wystarczającą ilość środków higieny osobistej. W skontrolowanych obiektach przestrzegana była ustawa o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych. Informacja o zakazie palenia umieszczona była w widocznych miejscach.

3.12. Interwencje

W minionym roku Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Kaliszu rozpatrzył 2 interwencje.

Jedną dot. stanu higieniczno-sanitarnego Cmentarza Parafialnego przy ul. Częstochowskiej 132 w Kaliszu oraz pomieszczeń wykorzystywanych w związku z prowadzoną działalnością gospodarczą w zakresie świadczenia usług pogrzebowych. Podczas kontroli stwierdzono nieprawidłowości związane z miejscem gromadzenia odpadów komunalnych. W związku z powyższym Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Kaliszu zobowiązał administratora do prowadzenia prawidłowej gospodarki odpadami komunalnymi.

Kontrola sprawdzająca wykazała wykonanie wydanego zalecenia. Obecnie odpady komunalne gromadzone są w kontenerach, które usytuowane są na utwardzonym podłożu. W związku ze stwierdzonymi uchybieniami nałożono mandat karny na kwotę 200 zł. oraz została wydana decyzja rachunkowa.

Druga interwencja dot. warunków świadczenia usług kosmetycznych (interwencja opisana w dziale dot. zakładów fryzjerskich i kosmetycznych).

3.13. Podsumowanie

1. W okresie sprawozdawczym we wszystkich skontrolowanych obiektach nie odnotowano rażących nieprawidłowości w stanie sanitarno-porządkowym.
2. Błędnie kierowane do Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Kaliszu prośby o interwencje dot. między innymi przeprowadzenia deratyzacji, uciążliwości związanych z zanieczyszczeniami pozostawionymi przez gołębie, nieprawidłowym działaniem sieci kanalizacyjnej oraz nieodpowiedniego stanu technicznego lokalu zastępczego. Ww. interwencje przekazywane były zgodnie z kompetencjami.
3. W ocenie służb sanitarnych w zakładach fryzjerskich, fryzjersko-kosmetycznych, odnowy biologicznej stan sanitarno-higieniczny jest dobry.

IV. STAN SANITARNY PODMIOTÓW LECZNICZYCH

4.1. Zakłady opieki zdrowotnej – ogółem

W 2017 roku Państwowa Inspekcja Sanitarna skontrolowała stan sanitarny 43 placówek, co stanowi 34,13 % ogółu podmiotów leczniczych ujętych w ewidencji (tab.15).

Tab.15 Udział placówek niepublicznych w ogólnej liczbie zakładów opieki zdrowotnej

Rok	Ogólna liczba podmiotów leczniczych	Ogólna liczba podmiotów leczniczych niepublicznych	% podmiotów leczniczych niepublicznych
2015	128	125	97,7%
2016	124	119	96%
2017	126	121	96%

Wśród wszystkich skontrolowanych obiektów 6,98 % stanowiły placówki publiczne, 93,02 %, natomiast placówki niepubliczne. Spośród ogółu skontrolowanych obiektów w 11,63 % stwierdzono zły stan sanitarny. Uchybienia dotyczyły: złego stanu sanitarno - technicznego ścian, uszkodzonej armatury przy stanowiskach mycia rąk, uszkodzonej powierzchni mebli w pomieszczeniach uniemożliwiającej ich mycie i dezynfekcję, uszkodzone pojemniki na ręczniki jednorazowego użycia lub ich brak. Ocenę szczegółową stanu sanitarnego przedstawia tabela 16.

Tab. 16 Ocena stanu sanitarnego podmiotów leczniczych w 2017 r. w mieście Kaliszu

Podmioty lecznicze		m. Kalisz
<i>Lecznictwo zamknięte</i>		
Szpital	Skontrolowano	2
	Stwierdzono zły stan sanitarny	1
Zakład pielęgnacyjno- opiekuńczy	Skontrolowano	1
	Stwierdzono zły stan sanitarny	0
<i>Lecznictwo otwarte - ambulatoryjne</i>		
Publiczne	Skontrolowano	2
	Stwierdzono zły stan sanitarny	0
Niepubliczne	Skontrolowano	40
	Stwierdzono zły stan sanitarny	4
Ogółem	<i>Skontrolowano</i>	43
	<i>Stwierdzono zły stan sanitarny</i>	5

4.2. Zakłady leczenia zamkniętego

4.2.1. Stan techniczny i funkcjonalny zakładów leczenia zamkniętego.

Wojewódzki Szpital Zespolony im. Ludwika Perzyny w Kaliszu – budynek przy ul. Poznańskiej 79

Podmiot leczniczy rozmieszczony w kilku obiektach, oddalonych od macierzystej jednostki. Obiekty są zróżnicowane pod względem stanu technicznego i organizacji działalności.

W 2017 roku w Wojewódzkim Szpitalu Zespolonym im. Ludwika Perzyny w Kaliszu przeprowadzono: 2 kontrole kompleksowe stanu sanitarnego, 2 kontrole podstacji pogotowia ratunkowego w Brzezinach i w Liskowie, 4 kontrole interwencyjne, 1 kontrolę dot. pionu położniczo - noworodkowego, 1 kontrolę funkcjonowania zespołu oraz komitetu kontroli zakażeń szpitalnych oraz 4 kontrole sprawdzające wykonanie obowiązków decyzji.

Spośród skontrolowanych oddziałów szpitala stan sanitarny oceniono jako zły w Wojewódzkim Szpitalu Zespolonym im. Ludwika Perzyny przy ul. Poznańskiej 79 w oddziałach: rehabilitacyjnym, stacji dializ, chorób wewnętrznych i gastroenterologii I odc. D, zakładzie diagnostyki laboratoryjnej, zakładzie usprawniania leczniczego, częściowo w zakładzie patomorfologii tj. w sali sekcyjnej a także ciągach komunikacyjnych, kondygnacji 01, zapleczu szpitalnym: holu prowadzącym do tunelu łączącego budynek szpitalny z budynkiem technicznym. Uchybienia dotyczyły: złego stanu sanitarno - technicznego mebli i wyposażenia (łóżek, stolików przyłóżkowych, foteli, stolików operacyjnych, stojaków oraz wieszaków na kroplówki), zniszczonej malatury wózków służących do transportu zwłok, złego stanu sanitarno – technicznego ścian, sufitów, drzwi i futryn drzwiowych w poszczególnych pomieszczeniach. Zły stan sanitarno-higieniczny aparatu rentgenowskiego jezdnego do zdjęć przyłóżkowych a także zły stan sanitarno-higieniczny szaf w izbie przyjęć. Zwrócono uwagę na systematyczne czyszczenie kaset do przechowywania sprzętu okulistycznego oraz na konieczność przestrzegania procedur dekontaminacji aparatów stosowanych do badań USG i ECHO serca.

Na zły stan sanitarno-techniczny pomieszczeń w/w oddziałów obowiązują decyzje Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Kaliszu.

Wojewódzki Szpital Zespolony im. Ludwika Perzyny w Kaliszu – budynki przy ul. Toruńskiej 7

Szpital mieści się w 3 budynkach. Zły stan sanitarno-techniczny stwierdzono w oddziałach: położniczym, patologii i intensywnej terapii noworodków, psychiatrycznym, zakaźnym, rehabilitacji dziennej dla dzieci oraz karetki sanitarnej. Uchybienia dotyczyły: złego stanu sanitarno-technicznego mebli, uszkodzonej malatury ścian, uszkodzonej powierzchni wykładziny podłogowej oraz glazury podłogowej.

Stan techniczny nadzorowanej placówki przy ul. Toruńskiej w porównaniu do roku ubiegłego nie uległ poprawie.

Wpływ na ocenę negatywną w/w oddziałów i pomieszczeń ma ich stan techniczny i niedostosowanie do obowiązujących wymogów zawartych w przepisach. Szpitale przy ul. Poznańskiej 79 oraz przy ul. Toruńskiej 7 posiadają opracowany program dostosowawczy, który uzyskał opinię Wielkopolskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Poznaniu z dnia 11.05.2012 r. Program dostosowawczy realizowany jest na bieżąco, ma na celu dostosowanie poszczególnych oddziałów i pomieszczeń szpitalnych do obowiązujących przepisów. Na uchybienia techniczne stwierdzone w czasie kontroli kompleksowych rzutujące na stan sanitarny obiektów wydano 4 decyzje administracyjne na bieżące uchybienia oraz 13 decyzji zmieniających - przedłużających terminy obowiązujących decyzji oraz 3 decyzje w sprawie opłat za czynności kontrolne. Przeprowadzono również 4 kontrole interwencyjne dot. warunków sanitarno - epidemiologicznych w oddziałach: neurologii oraz psychiatrycznym, wystąpienia ogniska epidemicznego w oddziale anestezyjologii i intensywnej terapii, oceny działań podjętych w szpitalu zapobiegających szerzeniu się zakażeń wirusem grypy w związku ze zwiększoną zachorowalnością na grypę. W związku z uchybieniami natury sanitarno – higienicznej nałożono 2 mandaty karne każdy w kwocie po 100 zł.

W roku 2017 wykonano: modernizację oddziału chorób wewnętrznych II odc. A, szpitalnego oddziału ratunkowego, dostosowano obiekty do obowiązujących przepisów przeciwpożarowych, przeprowadzono remont dróg na terenie szpitala oraz remont łącznika komunikacyjnego.

KALMEDICA Sp. z o. o. ul. Częstochowska 71-75 w Kaliszu

Podmiot świadczy działalność leczniczą od dnia 01.01.2012 r. Obiekt usytuowany jest w budynku czterokondygnacyjnym, przystosowanym dla osób niepełnosprawnych. Jest szpitalem wielospecjalistycznym, posiada 34 łóżka zabiegowe z zakresu: chirurgii dla dorosłych i dzieci, laryngologii, chirurgii urazowo – ortopedycznej, urologii, okulistyki oraz poradnie specjalistyczne: neurochirurgiczna, urologiczna, otolaryngologiczna, chirurgii urazowo - ortopedycznej, okulistycznej dla dorosłych i dzieci, leczenia zęza. Szpital posiada aktualny certyfikat jakości ISO. Blok operacyjny składa się z 4 sal operacyjnych, funkcjonuje lokalna i podręczna sterylizatornia. Stan sanitarno - techniczny bardzo dobry. W 2017 roku przeprowadzono 1 kontrolę stanu sanitarnego oraz 1 kontrolę doraźną dot. oceny działań podjętych w szpitalu zapobiegających szerzeniu się zakażeń wirusem grypy w związku ze zwiększoną zachorowalnością na gripę. Uchybień nie stwierdzono.

Niepubliczny Zakład Specjalistycznej i Pielęgniarskiej Opieki Zdrowotnej SALUS Kalisz ul. Zagorzynek 34

Zakład pielęgniacyjno-opiekuńczy posiada 107 łóżek zlokalizowanych na parterze: 2 sale dwuosobowe, 2 sale czterosobowe, 9 sal pięciosobowych oraz na pierwszym piętrze: 2 sale jednoosobowe, 3 sale dwuosobowe, 14 sal trzyosobowych. Stan sanitarno-techniczny i sanitarno-higieniczny dobry. Obiekt usytuowany jest w budynku przystosowanym dla osób niepełnosprawnych. Posiada własną kotłownię gazową. W placówce opracowane są i wdrożone procedury higieniczne. W roku sprawozdawczym przeprowadzono 1 kontrolę kompleksową. Uchybień podczas przeprowadzonej kontroli nie stwierdzono.

4.2.2. Zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków

Wojewódzki Szpital Zespolony im L. Perzyny ul. Poznańska 79, 62-800 Kalisz

Zaopatrzenie w wodę

Podstawowym źródłem zaopatrzenia szpitala w wodę jest wodociąg sieciowy Kalisz. Jakość wody pod względem fizyko-chemicznym oraz pod względem bakteriologicznym – dobra. Woda ciepła jest podgrzewana przez własną kotłownię oraz poprzez wykorzystanie energii słonecznej (instalacja solarna). W 2016 roku nie badano próbek wody ciepłej na obecność bakterii z rodzaju Legionella. Rezerwowym źródłem zaopatrzenia są dwa zbiorniki retencyjne o pojemności 1000 m³ każdy. Ilość wody uzdatnionej w zbiornikach wystarcza na zaopatrzenie szpitala przez okres 12 dób. Jakość wody w szpitalu jest monitorowana na bieżąco (1 x w miesiącu). W 2017 roku nie odnotowano przekroczenie parametrów mikrobiologicznych tj. ogólną liczbę mikroorganizmów w 22° C po 72 h >300 j.t.k./1 ml oraz obecność bakterii z grupy coli. W minionym roku nie odnotowano przerw w dostawie wody zimnej i ciepłej, awarii sieci, nie przeprowadzono również modernizacji.

Odprowadzanie ścieków

Ścieki pochodzące ze szpitala przy ul. Poznańskiej są odprowadzane do miejskiej sieci kanalizacyjnej i nie podlegają dezynfekcji. Wyjątek stanowią ścieki pochodzące z zakładu patomorfologii oraz laboratorium (pracowni mikrobiologicznej), które po dezynfekcji trafiają do niezależnej instalacji z odstojnikiem, gdzie następuje ich uśrednianie.

Wojewódzki Szpital Zespolony – Budynki Szpitala przy ul. Toruńskiej 7

Zaopatrzenie w wodę

Szpital jest zaopatrywany w wodę z wodociągu sieciowego Kalisz. Badania jakości wody przeznaczonej do spożycia prowadzone były w ramach kontroli wewnętrznej. W 2017 roku pobrano próbki wody ciepłej do badania laboratoryjnego w związku ze sprawowanym przez organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej nadzorem nad jakością wody przeznaczonej do spożycia. Po przeprowadzeniu badania w dniu 5 października stwierdzono, że jakość wody pod względem zawartości bakterii z rodzaju Legionella nie odpowiada wymaganiom określonym w zał. nr 1 części E rozporządzenia Ministra Zdrowia z 13 listopada 2015 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (Dz. U. z 2015 r. poz. 1989).

Administradora budynku zobowiązano do bezzwłocznego podjęcia działań naprawczych. Badanie sprawdzające przeprowadzono w dniu 23 listopada 2017 r. w ramach kontroli wewnętrznej. Analiza nie wykazała występowania bakterii tego rodzaju.

Rezerwowe źródło zaopatrzenia w wodę stanowi zbiornik wody o pojemności 50 m³ gromadzący wodę wodociągową, która poddawana jest dodatkowemu uzdatnianiu w szpitalnej stacji uzdatniania wody. Po uzdatnieniu woda magazynowana jest w zbiorniku wody uzdatnionej o pojemności 500 m³. Woda uzdatniana poddawana jest dezynfekcji poprzez dozowanie podchlorynu sodu. Ilość wody

uzdatnionej w zbiorniku wystarcza na zaspokojenie potrzeb szpitala na okres 7 dób. Istnieje również możliwość podawania wody z sieci wodociągu kaliskiego z innego przyłącza z pominięciem zbiorników zapasowych szpitalnej stacji uzdatniania wody. W minionym roku nie odnotowano przerw w dostawie wody zimnej i ciepłej, awarii sieci, nie przeprowadzono również modernizacji.

Odprowadzenie ścieków

Ścieki ze szpitala są odprowadzane do miejskiego systemu kanalizacji zbiorowej. Ścieki z Oddziału Zakaźnego przed wprowadzeniem do kanalizacji poddawane są dezynfekcji, przy wykorzystaniu podchlorynu sodu, dawkowanego automatycznie.

KALMEDICA s.c. 62-800 Kalisz, ul. Częstochowska 71-75

Zaopatrzenie w wodę

Podstawowym źródłem zaopatrzenia w wodę Szpitala jest wodociąg sieciowy w Kaliszu. Badania jakości wody w obiekcie prowadzone są w ramach kontroli wewnętrznej. Budynek zaopatrywany jest w wodę wodociągową o dobrej jakości. W 2017 roku prowadzono badania wody ciepłej na obecność bakterii z rodzaju Legionella. Analiza próbek wykazała, że jakość wody ciepłej w instalacji wodociągowej budynku spełnia wymagania w zakresie liczby bakterii Legionella sp., określone w rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 13 listopada 2015 r., w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi. Rezerwowym źródłem zaopatrzenia w wodę są 4 zbiorniki polietylenowe ELBI, każdy o pojemności 2000 l. W minionym roku nie odnotowano przerw w dostawie wody. Nie prowadzono również modernizacji

Odprowadzenie ścieków

Ścieki z budynku odprowadzane są do zbiorowego systemu kanalizacyjnego.

Niepubliczny Zakład Specjalistycznej i Pielęgniarskiej Opieki Zdrowotnej SALUS Kalisz ul. Zagorzynek 34

Zaopatrzenie w wodę

Podstawowym źródłem zaopatrzenia w wodę jest wodociąg sieciowy w Kaliszu. W 2017 roku badania jakości wody w obiekcie prowadzone były w ramach kontroli wewnętrznej. W minionym roku przeprowadzono badania próbek wody ciepłej na obecność bakterii z rodzaju Legionella. Analiza ww. próbek wykazała, że jakość wody ciepłej w instalacji wodociągowej budynku, spełnia wymagania w zakresie liczby bakterii Legionella sp., określone w rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 13 listopada 2015 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi.

Rezerwowym źródłem zaopatrzenia w wodę jest zapasowy zbiornik wody o objętości 10 m³.

Odprowadzenie ścieków

Ścieki z budynku odprowadzane są do zbiorowego systemu kanalizacji miejskiej.

4.2.3. Sterylizacja

Wojewódzki Szpital Zespolony im. L. Perzyny ul. Poznańska 79 Kalisz

Szpital posiada w swojej strukturze centralną sterylizatornię oraz 1 podręczną sterylizatornię. Najbardziej popularną metodą sterylizacji w placówce jest autoklawowanie oraz sterylizacja plazmowa sprzętu termolabilnego.

Wyposażenie w sprzęt do sterylizacji przedstawia tabela 17.

Tab.17. Wyposażenie w sprzęt do sterylizacji Wojewódzkiego Szpitala Zespolonego w Kaliszu

Nazwa	Typ	Rok produkcji	Producent
Sterylizator parowo-formaldehdowy	GE 2612 ERC-2	1999	Getinge
Sterylizator parowy Getinge	HS 6613EM-2	2005	Getinge
Sterylizator plazmowy	STT-RRAD 100S	2008	Johson- Johson
Sterylizator parowy Getinge	HS 6613EM-2	2015	Getrnge
Sterylizator parowy STATIM 7000	STATIM 7000	2013	SciCan

Laboratorium mikrobiologiczne wyposażone jest w 2 urządzenia sterylizujące:

1. sterylizator parowy pionowy ASV rok produkcji 1986
2. sterylizator parowy pionowy ASV rok produkcji 1989.

Nieprawidłowości w zakresie sterylizacji nie stwierdzono.

KALMEDICA Sp. z o. o. w Kaliszu przy ul. Częstochowskiej 71-75

Zakład posiada w swojej strukturze lokalną sterylizatornię oraz 1 podręczną sterylizatornię na bloku operacyjnym przy sali operacyjnej okulistyckiej. Wyposażenie w sterylizatory: sterylizatory parowe 5 sztuk typu MELAG: rok produkcji 2011 - 4 sterylizatory i 1 sterylizator z 2012 r.

Niepubliczny Zakład Specjalistycznej Pielęgniarskiej Opieki Zdrowotnej SALUS w Kaliszu ul. Zagorzynek 34

Podmiot zawarł umowę na wykonywanie usług sterylizacyjnych w dniu 01.01.2013 r. z KALMEDICA Sp. z o. o. w Kaliszu ul. Częstochowska 71-75 na czas nieokreślony.

W świetle obowiązujących przepisów kierownicy podmiotów leczniczych zobligowani są do zapewnienia warunków skutecznej sterylizacji oraz prowadzenia dokumentacji procesów sterylizacji. Pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej podczas prowadzonych kontroli aktualizują rejestr urządzeń sterylizujących, kontrolują dokumentację procesów sterylizacji oraz prawidłowość kontroli wewnętrznej procesu sterylizacji.

4.2.4. Żywnienie pacjentów w szpitalu

Wojewódzki Szpital Zespolony im. L. Perzyny w Kaliszu – budynki przy ul. Poznańskiej 79 i Toruńskiej 7

W 2017 roku w Wojewódzkim Szpitalu Zespolonym im. L. Perzyny w Kaliszu prowadzono nadzór nad żywieniem pacjentów. Szpital korzystała z usług wyspecjalizowanej firmy Handlowo – Usługowej Dymarczyk i Górczyński s.c. Kalisz ul. Częstochowska 61. Przygotowywanie posiłków odbywa się w pomieszczeniach gimnazjum nr 9 w Kaliszu ul. Hanki Sawickiej 22-24. Posiłki pakowane są w gimnazjum w naczynia jednorazowe, przewożone specjalistycznym samochodem i rozdzielane na poszczególne oddziały.

W gimnazjum w zakresie żywienia stosuje się zasady dobrej praktyki higienicznej i produkcyjnej oraz systemu HACCP. Opracowane są wymagane instrukcje, procedury, prowadzone są rejestry i zapisy z zakresu tych praktyk.

Niepubliczny Zakład Specjalistycznej i Pielęgniarskiej Opieki Zdrowotnej „SALUS” ul. Zagorzynek 34

Żywnienie pacjentów odbywa się w systemie cateringowym - posiłki przygotowywane są i dostarczane przystosowanym transportem w odpowiednich naczyniach z Restauracji MARGO Kalisz ul. Łódzka 151.

KALMEDICA sp. z o o ul. Częstochowska 71/75

Żywnienie w formie cateringu, posiłki dostarczane są na zasadzie indywidualnych potrzeb pacjenta, telefonicznie z różnych restauracji.

4.2.5. Gromadzenie i unieszkodliwianie odpadów

Wojewódzki Szpital Zespolony im. L. Perzyny ul. Poznańska 79 Kalisz

Na stanowiskach pracy opracowane i wdrożone są procedury z zakresu prawidłowego postępowania z odpadami. W trakcie kontroli nie stwierdzono nieprawidłowości w sposobie postępowania z odpadami komunalnymi. Odpady zbierane są do worków foliowych, a następnie przechowywane w kontenerach i pojemnikach w wydzielonym miejscu (zadaszonym z betonową posadzką).

Pojemniki są regularnie opróżniane i wywożone przez specjalistyczną firmę Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych „PUK” S. A. ul. Bażancia 1A, 62-800 Kalisz - (dotyczy Wojewódzkiego Szpitala Zespolonego w Kaliszu przy ul. Poznańskiej 79 oraz ul. Toruńskiej 7) na składowisko odpadów komunalnych. W szpitalach prowadzi się ewidencję odpadów z podziałem na poszczególne grupy zgodnie z ustawą o odpadach i katalogiem odpadów.

Zużyte świetlówki, odczynniki laboratoryjne, wywoływacze i utrwalacze oraz inne odpady zawierające rtęć są zbierane, a następnie odbierane przez uprawnione firmy. Szczątki pooperacyjne i po zabiegowe z bloku operacyjnego, oddziału położniczo-ginekologicznego i prosektorium składowane są w odpowiednich pojemnikach w brudownikach, oznakowane i transportowane do magazynów odpadów, gdzie przechowywane są do czasu odbioru i wywozu do unieszkodliwienia termicznego. Czas magazynowania odpadów medycznych do 24 godzin. Odbiorem, transportem i unieszkodliwianiem odpadów medycznych zajmuje się Zakład Utylizacji Odpadów Medycznych Sp. z o. o. ul. Sulańska 11, 62-510 Konin. Odbiorca posiada zezwolenie w zakresie odzysku, unieszkodliwiania, zbierania i transportu odpadów wydane decyzją Marszałka Województwa Wielkopolskiego o Nr DSR.IV.7243.23.2012 ważne do dnia 25.07.2022 r. Karty przekazania odpadów oraz karty ewidencji odpadów dostępne są do wglądu w Dziale Logistyki. Do odbioru odpadów medycznych używane są pojemniki typu 2401, które są codziennie dezynfekowane przez Zakład Utylizacji Odpadów w Koninie. Podczas kontroli uchybień nie stwierdzono.

KALMEDICA Sp. z o. o. w Kaliszu ul. Częstochowska 71 – 75

Odpady medyczne ze szpitala KALMEDICA Sp. z o. o. w Kaliszu ul. Częstochowska 71 – 75 odbiera, transportuje do miejsca utylizacji firma EKOMED – Piotr Wojciechowski 62-800 Kalisz ul. Prymasa Stefana Wyszyńskiego 60. Szpital posiada pozwolenie na wytwarzanie odpadów z dnia 17.07.2012 r. nr WSRK.6221.18.2012 wydane przez Prezydenta Miasta Kalisz ważne do dnia 18 lipca 2022 r.

Niepubliczny Zakładu Specjalistycznej Pielęgniarskiej Opieki Zdrowotnej SALUS w Kaliszu ul. Zagorzynek 34

Odpady medyczne odbiera i transportuje do miejsca utylizacji firma PHU EPAK ul. Górnośląska 77/80, 62-800 Kalisz. Podmiot leczniczy posiada zatwierdzony program gospodarki odpadami z dnia 14.11.2012 r. nr WSRK.6230.15.2012 ważny do 14.11.2022 r.

4.2.6. Pralnictwo i gospodarka bielizną szpitalną

Postępowanie z bielizną szpitalną we wszystkich 3 w/w placówkach określają opracowane procedury, które są wdrożone do stosowania w poszczególnych oddziałach. Usługi pralnicze w Wojewódzkim Szpitalu Zespolonym Kalisz ul. Poznańska 79 oraz w Niepublicznym Zakładzie Specjalistycznej i Pielęgniarskiej Opieki Zdrowotnej SALUS w Kaliszu ul. Zagorzynek 34, KALMEDICA Sp. z o. o. ul. Częstochowska 71-75, 62-800 Kalisz świadczy: PRALNIA LUBOŃ Sp. z o. o. Sp. komandytowa 62-030 Luboń, ul. Szkolna 1 B.

W Wojewódzkim Szpitalu Zespolonym im. L. Perzyny ul. Poznańskiej 79 zwrócono uwagę na wzmoczenie nadzoru nad polityką ubraniową personelu szpitala.

Kontrolę przeprowadzono w pomieszczeniach Pralni LUBOŃ wynajmowanych od Wojewódzkiego Szpitala Zespolonego przy ul. Poznańskiej 79 w Kaliszu. Uchybień nie stwierdzono.

4.3. Zakłady Lecznictwa Ambulatoryjnego

W Kaliszu w 2017 roku świadczeń w systemie ambulatoryjnym udzielały przychodnie i poradnie (123 podmioty lecznicze). Obiekty realizowały programy dostosowawcze mające na celu dostosowanie placówek dla potrzeb osób niepełnosprawnych.

Skontrolowano stan sanitarny 40 placówek lecznictwa ambulatoryjnego. Wśród zwizytowanych placówek zły stan sanitarny stwierdzono w 4 podmiotach tj. w 10 % skontrolowanych zakładów. Zawarte w protokołach kontroli uchybienia dotyczyły złego stanu sanitarno-technicznego i higienicznego obiektów: uszkodzonej armatury przy stanowiskach mycia rąk, braku pojemnika lub uszkodzone pojemniki na ręczniki jednorazowego użycia przy stanowisku mycia rąk, braku mydła w dozowniku, przeprowadzanie kontroli wewnętrznych w obszarze realizacji działań zapobiegających szerzeniu się zakażeń i chorób zakaźnych w podmiocie leczniczym rzadziej niż co 6 miesięcy.

W roku 2017 wydano 1 decyzję administracyjną oraz 4 decyzje w sprawie opłat za czynności kontrolne.

4.3.1. Postępowanie z czystą i brudną bielizną

Nieprawidłowości nie stwierdzono.

4.3.2. Postępowanie z odpadami medycznymi

Nieprawidłowości nie stwierdzono. Na terenie miasta działa sześć specjalistycznych firmy zajmujących się transportem odpadów medycznych:

1. „EKOMED” Piotr Wojciechowski, ul. Prymasa Stefana Wyszyńskiego, 62-800 Kalisz; Nr zezwolenia na transport – WSRK. 7667-22/07, wydane decyzją Prezydenta Miasta Kalisza, ważne do 31.12.2017 r.
2. Zakład Utylizacji Odpadów Medycznych Sp. z o. o. ul. Sulańska 11, 62-510 Konin; Nr zezwolenia na transport –Nr DSR.IV.7243.23.2012 ważne do dnia 25.07.2022 r.
3. Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Handlowe „HYGEA” Czesław Golik ul. Szkolna 21, 64-720 Lubasz; Nr zezwolenia na transport – znak OS..6233.36.2012.KB wydane decyzją przez Starostę Czarnkowsko - Trzcieńskieckiego, ważne do 03.01.2023 r.
4. Przedsiębiorstwo Handlowo - Usługowe „EPAK” ul. Górnośląska 77/50, 62-800 Kalisz; Nr zezwolenia na transport – WSRK. 7667-20/07, wydane decyzją Prezydenta Miasta Kalisza, ważne do 31.12.2017 r.

5. Przedsiębiorstwo Produkcyjno – Handlowo - Usługowe „MARDO” Jolanta Janiak 62-580 Grodziec, ul. Wiejska 15, Nr zezwolenia na transport – WO. 7648-201/08, wydane przez Starostę Konińskiego, ważne do 13.08.2018 r.
6. Zakład Oczyszczania i Gospodarki Odpadami „MZO” S.A. 63-400 Ostrów Wielkopolski ul. Staroprzygodzka 138, Nr zezwolenia na transport – RPŚ.6230.16.2011 wydane przez Starostę Powiatu Ostrowskiego, ważne do 22.11.2021 r.

4.3.3. Utrzymanie czystości pomieszczeń i porządku

W większości przypadków czystość bieżąca w pomieszczeniach kontrolowanych podmiotach leczniczych była zachowana.

4.3.4. Ocena procedur dezynfekcyjnych oraz w zakresie antyseptyki rąk u personelu medycznego

W 2 placówkach (5,3% ogółu skontrolowanych) stwierdzono nieprawidłowości: brak pojemnika na ręczniki przy stanowisku mycia rąk, uszkodzona armatura przy stanowiskach mycia rąk w gabinecie przygotowawczym dla dzieci zdrowych, punkcie szczepień, w łazience dla personelu; uszkodzony pojemnik na ręczniki jednorazowego użycia w łazience dla pacjentów; odpryski farby na częściach metalowych przewijaka dla dzieci w gabinecie zabiegowym oraz uszkodzona tapicerka przewijaka w punkcie szczepień uniemożliwiająca mycie i dezynfekcję.

Dobór środków do dezynfekcji rąk nie budził zastrzeżeń.

4.3.5. Ocena procedur sterylizacyjnych

Uchybień nie stwierdzono.

4.4. Praktyki lekarskie

W 2017 roku Państwowa Inspekcja Sanitarna skontrolowała stan sanitarny 33 placówek (indywidualna praktyka lekarska, indywidualna praktyka lekarzy dentystów, indywidualna specjalistyczna praktyka lekarska, indywidualna specjalistyczna praktyka lekarzy dentystów, grupowa praktyka lekarska, grupowa praktyka lekarzy dentystów), stanowi to 7,71 % ogółu placówek ujętych w ewidencji (428 podmiotów).

W 2017 roku uchybień nie stwierdzono.

4.4.1. Postępowanie z czystą i brudną bielizną

Nieprawidłowości nie stwierdzono

4.4.2. Postępowanie z odpadami medycznymi

Nieprawidłowości nie stwierdzono. Placówki skontrolowane posiadały aktualną procedurę postępowania z odpadami medycznymi.

4.4.3. Utrzymanie czystości pomieszczeń i porządku

W zakresie czystości pomieszczeń i porządku uchybień nie stwierdzono.

4.4.4. Ocena procedur dezynfekcyjnych i antyseptyki rąk

Uchybień w zakresie procedur dezynfekcyjnych nie stwierdzono. Dobór środków do dezynfekcji rąk nie budził zastrzeżeń.

4.4.5. Ocena procedur sterylizacyjnych

Uchybień nie stwierdzono.

4.5. Praktyki pielęgniarskie

W 2017 roku Państwowa Inspekcja Sanitarna skontrolowała stan sanitarny 4 placówek (indywidualna praktyka pielęgniarska, grupowa praktyka pielęgniarska), co stanowi 7,85 % ogółu placówek ujętych w ewidencji - 51 obiektów. Skontrolowane obiekty nie budziły zastrzeżeń.

4.5.1. Postępowanie z czystą i brudną bielizną

Nieprawidłowości nie stwierdzono. W użyciu bielizna jednorazowego użytku.

4.5.2. Postępowanie z odpadami medycznymi

Nieprawidłowości nie stwierdzono.

4.5.3. Utrzymanie czystości pomieszczeń i porządku

Nieprawidłowości nie stwierdzono.

4.5.4. Ocena procedur dezynfekcyjnych i antyseptyki rąk

Nieprawidłowości w ocenie procedur dezynfekcyjnych nie stwierdzono.

Dobór środków do dezynfekcji rąk nie budził zastrzeżeń.

4.5.5. Ocena procedur sterylizacyjnych

W kontrolowanych placówkach stosowany jest wyłącznie sprzęt jednorazowego użytku. Nieprawidłowości nie stwierdzono.

4.6. Podsumowanie

1. W 2017 roku odsetek podmiotów leczniczych ocenionych negatywnie wyniósł 11,6 % i jest niższy w porównaniu z rokiem 2016 (17,1%).
2. W roku sprawozdawczym 2017 jest niższy w stosunku do roku ubiegłego, odsetek negatywnie ocenionych placówek niepublicznych i wyniósł 9,3 %.
3. Najwięcej zastrzeżeń budził stan sanitarny Wojewódzkiego Szpitala Zespolonego im. Ludwika Perzyny w Kaliszu, gdzie mimo prowadzonych w szerokim zakresie prac remontowych potrzeba poprawy stanu technicznego jest nadal duża. Poprawy stanu sanitarno-technicznego wymagają następujące oddziały: otolaryngologii, chirurgii twarzowo – szczękowej, chorób wewnętrznych I odc. D, psychiatryczny, rehabilitacji, zakład leczniczego usprawniania oraz zaplecze szpitala. Przeprowadzono gruntowne modernizacje oddziału chorób wewnętrznych odc. A oraz szpitalnego oddziału ratunkowego.
4. Przedłużona do końca roku 2017 przez Ministerstwo Zdrowia realizacja programów dostosowawczych szpitali do obowiązujących przepisów, wymagać będzie od służb sanitarnych wnikliwego nadzoru w zakresie bezpiecznych warunków sanitarnych, w których udzielane są świadczenia medyczne.
5. Wszystkie placówki posiadają opracowane i wdrożone procedury zapewniające ochronę przed zakażeniami zakładowymi, nieprawidłowości w tym zakresie stwierdzono sporadycznie i dotyczyły przeprowadzania kontroli wewnętrznych w obszarze realizacji działań zapobiegających szerzeniu się zakażeń i chorób zakaźnych rzadziej niż co 6 miesięcy.

V. WARUNKI SANITARNO-HIGIENICZNE ŚRODOWISKA PRACY

5.1. Działalność kontrolna w ramach bieżącego nadzoru sanitarnego

5.1.1. Struktura zatrudnienia

W roku 2017 w ewidencji PSSE w Kaliszu zarejestrowanych było 221 zakładów, które zatrudniały ogółem 15756 pracowników. Przeważały zakłady małe do 100 zatrudnionych - 177, co stanowi 80% ogółu wszystkich zakładów w ewidencji.

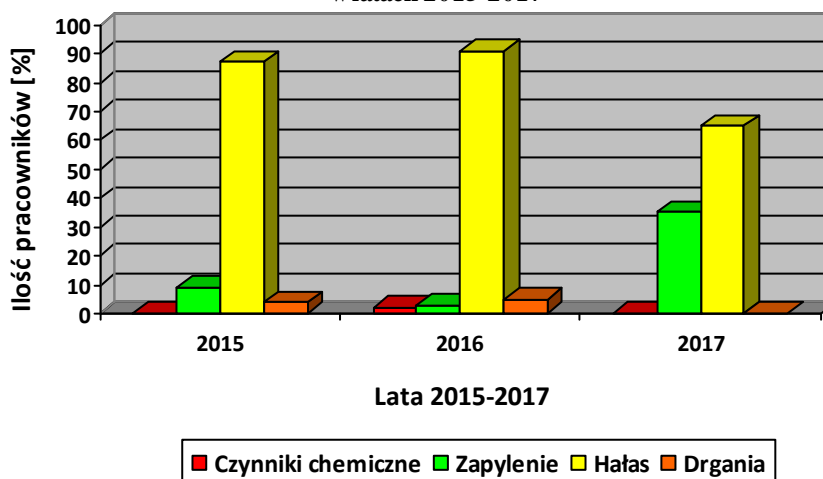
5.1.2. Narażenie na czynniki szkodliwe dla zdrowia

W roku sprawozdawczym w 12 zakładach stwierdzono przekroczenia najwyższych dopuszczalnych stężeń - NDS i najwyższych dopuszczalnych natężeń - NDN. W ponadnormatywnych stężeniach i natężeniach czynników szkodliwych pracowało ogółem 248 osób (tab. 16).

Tab.18. Liczba pracowników pracujących w przekroczeniach NDS/NDN czynników szkodliwych dla zdrowia na stanowiskach pracy w latach 2015 – 2017.

Rodzaj czynników szkodliwych	Rok	Pracownicy pracujący w przekroczeniach NDS		Pracownicy pracujący w przekroczeniach NDN	
		liczba	%	liczba	%
Zapylenie	2015	26	9		
	2016	6	3		
	2017	87	35		
Hałas	2015			248	87
	2016			159	91
	2017			161	65
Drgania	2015			12	4
	2016			9	5
	2017			0	0
Substancje chemiczne	2015			0	0
	2016			4	2
	2017			0	0

Ryc. 8 Procentowa ilość osób zatrudnionych w przekroczeniach NDS i NDN w latach 2015-2017

Jak wynika z tabeli i wykresu wszystkie osoby pracujące w warunkach przekroczeń wartości NDS i NDN to pracownicy narażeni na działanie natężenia hałasu oraz zapylenia powyżej obowiązujących norm. W roku sprawozdawczym w kontrolowanych zakładach nie odnotowano pracowników narażonych na działanie wibracji miejscowej powyżej dopuszczalnych norm. Obserwowany jest natomiast wzrost pracowników narażonych na ponadnormatywne zapylenie o 81 osób w porównaniu z 2016 r. Liczba osób pracujących w warunkach przekroczeń norm hałasu kształtowała się na podobnym poziomie jak w roku poprzednim.

5.1.3. Kontrole w ramach nadzoru.

W roku 2017 kontrolowane były zakłady, w których występowały istotne czynniki szkodliwe dla zdrowia zatrudnionych pracowników, tj. hałas, zapylenie, drgania mechaniczne, czynniki chemiczne oraz podmioty wprowadzające do obrotu substancje i mieszaniny niebezpieczne, w tym m.in. prekursory, produkty biobójcze i środki ochrony roślin.

Skontrolowano 74 zakłady zwracając szczególną uwagę na zagrożenia związane z zawodowym narażeniem pracowników na działanie czynników szkodliwych dla zdrowia i zastosowanie przez pracodawców organizacyjno – technicznych środków zapobiegawczych przed negatywnymi skutkami narażenia zawodowego zatrudnionych pracowników, stan sanitarny zaplecza socjalnego i higieniczno – sanitarnego oraz na realizację zarządzeń wydanych przez Państwową Inspekcję Sanitarną i Państwową Inspekcję Pracy, a także na sposób wprowadzania do obrotu substancji i mieszanin chemicznych zgodnie z wymogami UE oraz środków zastępczych. Ogółem przeprowadzono 77 kontroli.

W wyniku stwierdzonych nieprawidłowości wydano 4 decyzje administracyjne. Najwięcej uchybień dotyczyło braku pomiarów środowiskowych, braku ryzyka zawodowego związanego z wykonywaną pracą, braku rejestru czynników szkodliwych dla zdrowia na stanowiskach pracy, braku natrysków do przemywania oczu na stanowisku pracy z mieszaniną żrącą, braku aktualnych instrukcji bhp, braku przeszkolonego pracownika do udzielania pierwszej pomocy, nieprawidłowości dotyczących oznakowania wprowadzanych do obrotu produktów chemicznych, nieprawidłowości na etykietach związanych z właściwym oznakowaniem w zakresie identyfikatora produktu, informacji o nominalnej ilości substancji i mieszaniny znajdującej się w opakowaniu jednostkowym, właściwego oznakowania w zakresie zwrotów wskazujących rodzaj zagrożenia, braku odpowiedniego hasła ostrzegawczego, braku w zakresie zwrotów wskazujących środki ostrożności, właściwego oznakowania w zakresie rozmiaru piktogramów wskazujących rodzaj zagrożenia.

W celu poprawy stanu bezpieczeństwa pracy w zakładach stosowano środki ochrony osobistej – rękawice, fartuchy ochronne, maski, gogle, a także systemy ochrony zbiorowej, takie jak: wentylacja mechaniczna - stanowiskowa i ogólna. Równocześnie w zakładach pracy wprowadzano hermetyzację procesów produkcyjnych, modernizację oraz sukcesywną wymianę maszyn i urządzeń w celu zmniejszenia emisji hałasu oraz substancji szkodliwych do środowiska pracy.

5.1.4. Czynniki rakotwórcze i mutagenne w środowisku pracy

W ramach nadzoru nad czynnikami rakotwórczymi w roku 2017 stwierdzono, że w kontakcie z nimi zatrudnionych było 88 osób, w tym 59 kobiet. Ogólnie w mieście Kaliszu w kontakcie z czynnikiem rakotwórczym pozostaje 159 osób.

5.1.5. Nadzór nad podmiotami leczniczymi stosującymi cytostatyki.

W ewidencji PSSE w Kaliszu zarejestrowany były 3 podmioty lecznicze stosujące cytostatyki. W pomieszczeniu, w którym przygotowywane są leki cytostatyczne, zainstalowana są loże laminarne, w której filtry wymieniane są zgodnie z zaleceniami producenta.

5.1.6. Czynniki biologiczne w środowisku pracy

W roku sprawozdawczym na terenie miasta Kalisza przeprowadzono 17 kontroli w zakładach, w których istnieje potencjalne zagrożenie czynnikami biologicznymi (zakłady przetwórstwa spożywczego, zakłady oczyszczania miasta, podmioty lecznicze, w których występują czynniki biologiczne należące do 2 i 3 grupy zagrożenia: m.in. wirusy HBV, HCV i HIV). Ogółem eksponowanych na działanie czynników biologicznych było 1702 pracowników.

5.1.7. Nadzór nad substancjami i mieszaninami niebezpiecznymi.

W ramach nadzoru nad substancjami i mieszaninami niebezpiecznymi, prekursorami, produktami biobójczymi oraz w zakresie produkcji i stosowania środków ochrony roślin, przeprowadzono w Kaliszu 55 kontroli.

Kontrolą objęto następujące typy podmiotów: hurtownie oraz producentów i dystrybutorów produktów biobójczych, dystrybutorów środków ochrony roślin, producentów i dystrybutorów substancji i mieszanin niebezpiecznych, a także zakłady o różnym profilu produkcji, stosujące w działalności zawodowej substancje i mieszaniny niebezpieczne.

Podczas przeprowadzonych kontroli zwracano uwagę na przestrzeganie przepisów ustawy o substancjach chemicznych i ich mieszaninach oraz aktów wykonawczych. Egzekwowano obowiązek posiadania aktualnych spisów tych substancji i ich mieszanin, kart charakterystyki oraz opakowań zabezpieczających przed ich szkodliwym działaniem, pożarem lub wybuchem. Szczególną uwagę zwracano na stosowanie środków zapewniających pracownikom ochronę ich zdrowia i życia, sprawdzono również warunki magazynowania substancji i mieszanin chemicznych.

Podczas kontroli pouczano pracodawców o obowiązkach wynikających z rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1907/2006 z dnia 18 grudnia 2006r. w sprawie rejestracji, oceny, udzielania zezwoleń i stosowanych ograniczeń w zakresie chemikaliów (REACH). W czasie kontroli producentów i dystrybutorów substancji i mieszanin chemicznych szczególną uwagę zwracano na zawartość etykiety wprowadzanych substancji i mieszanin niebezpiecznych oraz karty charakterystyki

w związku ze zmianami wynikającymi z rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1272/2008 z dnia 16 grudnia 2008r. w sprawie klasyfikacji, oznakowania i pakowania substancji i mieszanin (CLP) oraz rozporządzenia Komisji (UE) Nr 453/2010 z dnia 20 maja 2010r. zmieniającego rozporządzenie (WE) nr 1907/2006 z dnia 18 grudnia 2006r. w sprawie rejestracji, oceny, udzielania zezwoleń i stosowanych ograniczeń w zakresie chemikaliów (REACH).

Na terenie miasta Kalisza zarejestrowany był 1 importer produktów biobójczych i 1 producent produktów biobójczych, którego zakład produkcyjny zlokalizowany jest na terenie powiatu ostrzeszowskiego, oraz 4 wprowadzających do obrotu prekursorzy kategorii 2 i 3. Ponadto zarejestrowanych było 4 producentów niebezpiecznych mieszanin chemicznych.

5.1.8. Nadzór nad środkami zastępczymi.

W roku 2017 prowadzono bieżący monitoring pomieszczeń zlokalizowanych w miejscach usytuowania sklepów, które wcześniej wprowadzały do obrotu środki zastępcze.

W 2017 roku na terenie Kalisza funkcjonował 1 podmiot, który wprowadzał do obrotu środki zastępcze. Pracownicy PSSE w Kaliszu w ramach podjętych działań wspólnie z funkcjonariuszami Komendy Miejskiej Policji w Kaliszu w okresie 14 dni działania sklepu przeprowadzili 6 kontroli tego podmiotu, w wyniku których zabezpieczono 121 opakowań produktów, co do których zachodziło uzasadnione podejrzenie, że są środkiem zastępczym lub nową substancją psychoaktywną. W związku z powyższym wydano 1 decyzję w trybie art. 44c ust. 1 ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii w sprawie wycofania z obrotu produktów, o których mowa powyżej oraz 1 decyzję, na mocy której dokonano zabezpieczenia tych produktów oraz pomieszczeń i nakazującą stronie zaprzestania prowadzenia działalności w pomieszczeniach kontrolowanego obiektu. W wyniku przeprowadzonych badań fizykochemicznych przez uprawnione laboratorium w składzie zabezpieczonych produktów stwierdzono: N- etylohexedron, α -etyloaminopentiofenon, 3-CMC, MDMB-CHMICA.

Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Kaliszu prowadziła 15 postępowań zakończonych decyzją w trybie art. 44c ust. 4 ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2017r. poz. 783.) t.j. w sprawie przepadku na rzecz Skarbu Państwa i zniszczeniu środków zastępczych oraz 5 postępowań w trybie art. 44c ust. 6 tj. w sprawie obciążenia stronę postępowania kosztami badań produktów, na podstawie których stwierdzono, że są one środkami zastępczymi na łączną kwotę 6955,50 zł. Żadnej z tych kwot nie udało się w żadnym stopniu wyegzekwować.

Ponadto w 2017r. z Prokuratury Rejonowej w Kaliszu, Pleszewie i Ostrowie Wlkp. oraz z Komendy Miejskiej Policji w Kaliszu przekazano do Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Kaliszu łącznie 12 spraw dotyczących posiadania, wytwarzania bądź wprowadzania do obrotu środków zastępczych lub nowych substancji psychoaktywnych celem przeprowadzenia odrębnego postępowania administracyjnego, w wyniku których wydano 1 decyzję o umorzeniu postępowania w całości jako bezprzedmiotowe.

W 2017 roku na podstawie informacji uzyskanych z Wojewódzkiego Szpitala Zespolonego im. L. Perzyny w Kaliszu, odnotowano 5 przypadków zatruc ̄ środkami zastępczymi.

5.2. Choroby zawodowe

W roku 2017 wydano 2 decyzje o stwierdzeniu choroby zawodowej – w 2016 roku wydano 3 decyzje o stwierdzeniu choroby zawodowej. W roku sprawozdawczym 2017 tak jak w roku poprzednim wydano natomiast 1 decyzję o braku podstaw do stwierdzenia choroby zawodowej.

Tab. 19 Liczba stwierdzonych chorób zawodowych w Kaliszu w latach 2015-2017

Rodzaj stwierdzonych najczęściej chorób zawodowych	Rok	Liczba przypadków
Obustronny trwały odbiorczy ubytek słuchu typu ślimakowego lub czuciowo-nerwowego spowodowany hałasem, wyrażony podwyższeniem progu słuchu o wrażliwość 45 dB w uchu lepiej słyszającym, obliczonym jako średnia arytmetyczna dla częstotliwości audiometrycznych 1,2 i 3,1 kHz	2015	0
	2016	1
	2017	0
Przewlekłe choroby obwodowego układu nerwowego wywołane sposobem wykonywania pracy	2015	0
	2016	1
	2017	0
Choroby zakaźne lub pasożytnicze albo ich następstwa	2015	0
	2016	1
	2017	1
Przewlekłe choroby narządu głosu spowodowane nadmiernym wysiłkiem głosowym, trwającym co najmniej 15 lat	2015	0
	2016	0
	2017	1

5.3. Podsumowanie

1. Duże zmiany w rejestracji podmiotów gospodarczych (likwidacja, powstawanie nowych) utrudnia ocenę narażenia na czynniki szkodliwe.

2. Nastąpił spadek stwierdzonych chorób zawodowych w stosunku do roku 2016. Nadal istotny problem stanowi udowodnienie zawodowego charakteru choroby, zwłaszcza w przypadku likwidacji zakładu pracy.
3. Kontynuowano nadzór nad substancjami i mieszaninami niebezpiecznymi, prekursorami, produktami biobójczymi i środkami ochrony roślin. W wyniku przeprowadzanych kontroli stwierdzono, że pracodawcy podczas stosowania produktów chemicznych w coraz większym stopniu przestrzegają obowiązujące przepisy.
4. W roku sprawozdawczym kontynuowano nadzór nad zakładami, w których występują szkodliwe czynniki biologiczne dla zdrowia w środowisku pracy. Wszyscy pracodawcy sporządzili ocenę ryzyka zawodowego uwzględniającego czynniki biologiczne.
5. W roku 2017 w ewidencji PSSE w Kaliszu znalazło się o 6 obiektów więcej niż w roku poprzednim.
6. Liczba osób ekspozowanych na czynniki rakotwórcze i mutagenne nieznacznie wzrosła w porównaniu z rokiem 2016 ze 151 do 159.
7. Największą trudnością w działaniach Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Kaliszu są sprawy dotyczące środków zastępczych lub nowych substancji psychoaktywnych, których sprzedaż prowadzona jest w różnych miejscach, w różnym czasie przez osoby prywatne. W roku sprawozdawczym 2017 przez okres 14 dni na terenie miasta Kalisza funkcjonował 1 sklep prowadzący sprzedaż środków zastępczych. W wyniku podjętych wspólnie z funkcjonariuszami Komendy Miejskiej Policji w Kaliszu czynności podmiot zakończył swoją działalność. Prowadzenie postępowań administracyjnych wobec osób prywatnych, na podstawie materiałów przekazanych przez organy ścigania nie przynosi spodziewanych efektów. Prokuratura Rejonowa w Kaliszu w toku prowadzonego postępowania opiera się przede wszystkim na opinii biegłego tj., laboratorium badającego zatrzymane produkty, które w świetle obowiązujących przepisów nie jest uprawnione do stwierdzania, czy badany produkt jest środkiem zastępczym lub nową substancją psychoaktywną. Należy podkreślić, że organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej nie są uprawnione do podejmowania czynności kontrolnych w mieszkaniach prywatnych dlatego też w opinii Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Kaliszu wybór odpowiedzialności administracyjnej dla ukarania sprawców czynów zabronionych związanych z wytwarzaniem lub obrotem dopalaczami, wydaje się być z założenia błędny i powinien podlegać podobnie jak narkotyki reżimowi prawa karnego.

VI. WARUNKI SANITARNE W SZKOŁACH I INNYCH PLACÓWKACH OŚWIATOWO-WYCHOWAWCZYCH

6.1. Nadzór nad placówkami oświatowo-wychowawczymi

W 2017 roku Sekcja Higieny Dzieci i Młodzieży obejmowała swym nadzorem następujące placówki oświatowo-wychowawcze na terenie miasta Kalisza:

Tab.20. Nadzór nad placówkami oświatowo-wychowawczymi w roku 2017

Rodzaj placówki	Liczba placówek	Liczba dzieci i młodzieży	Liczba przeprowadzonych kontroli
Żłobki i kluby dziecięce	11	427	15
Przedszkola	30	2858	35
Szkoły podstawowe	13	4595	23
Gimnazja	6	1143	9
Licea ogólnokształcące, technikum	2	58	2
Zespoły szkół ogólnokształcących	4	1732	7
Szkoły policealne	1	40	1
Domy studenta	1	60	1
Placówki letniego i zimowego wypoczynku (turnusy)	20	580	20
Inne(światlice, szkoły językowe, ośrodki wychowawcze))	11	464	12
Ogółem	99	11957	125

6.2. Funkcjonalność i stan techniczny budynków

Wszystkie placówki oświatowo-wychowawcze znajdują się w budynkach przystosowanych na pobyt dzieci i młodzieży. Na ogólną liczbę 99 placówek skontrolowanych w 7 (7,07%) stwierdzono nieprawidłowości w zakresie wymagań sanitarno-technicznych. Uchybienia dotyczyły: brudnych ścian i sufitów w pomieszczeniach do nauki, sanitariatach, salach gimnastycznych, klatkach schodowych, szatniach i korytarzach szkolnych; zacieków na suficie w sali gimnastycznej; zagrzybienia na ścianach w szatniach, pomieszczeniach sanitarnych; zawilgocenia, zagrzybienia ściany w sali gimnastycznej; zniszczonych parkietów

w salach zajęć; zniszczonej stolarki drzwiowej w pomieszczeniach zaplecza sanitarnego przy sali gimnastycznej; ubytków płytek ściennych i podłogowych w pomieszczeniach sanitarnych dla uczniów; zniszczonego parkietu w sali gimnastycznej; zniszczonych osłon na grzejnikach c.o.; uszkodzonego ogrodzenia terenu szkoły itp. W 2017 roku na poprawę warunków sanitarno-technicznych w ww. placówkach wydano 11 decyzji administracyjnych, w tym 4 prolongaty.

W 2017 roku na terenie miasta Kalisza dopuszczono do użytkowania 5 nowych placówek, w tym: 1 żłobek, 2 przedszkola oraz 2 niepubliczne szkoły podstawowe. Wszystkie nowo oddane do użytku obiekty uzyskały pozytywną opinię sanitarną.

6.3. Zaopatrzenie w wodę i kanalizacja

Na terenie miasta Kalisza wszystkie ww. placówki są skanalizowane i zwodociągowane. We wszystkich placówkach zapewniono bieżącą ciepłą i zimną wodę. Nie odnotowano ponadnormatywnej liczby uczniów przypadających na urządzenia sanitarne.

6.4. Warunki do prowadzenia zajęć wychowania fizycznego i rekreacji

W ramach nadzoru sanitarnego oceniono warunki do prowadzenia zajęć wychowania fizycznego. W wyniku przeprowadzonych kontroli stwierdzono, że 7 szkół posiada sale gimnastyczne z zapleczem sanitarnym, 8 szkół posiada sale gimnastyczne pełnowymiarowe i sale rekreacyjno-zastępcze z zapleczem sanitarnym oraz 10 szkół posiada sale rekreacyjno-zastępcze. Uczniowie 3 szkół korzystają z hal sportowych. Zajęcia wychowania fizycznego odbywają się także na boiskach szkolnych. Dzieci i młodzież mają możliwość korzystania z innych form rekreacji w ramach zajęć wychowania fizycznego, takich jak: baseny, siłownie. Poprawę warunków do prowadzenia zajęć wychowania fizycznego odnotowano w Szkole Podstawowej nr 22 przy ul. św. Michała 1 w Kaliszu (oddano do użytkowania salę gimnastyczną z zapleczem sanitarnym).

6.5. Meble szkolne

Prawidłowe dostosowanie mebli edukacyjnych do wzrostu dzieci i młodzieży ma istotny i zasadniczy wpływ na ich postawę i zdrowie. Właściwy dobór stanowiska pracy zapewnia nie tylko komfort przy pisaniu, czytaniu, lecz także zapobiega powstawaniu wad postawy. Ocenę dostosowania mebli edukacyjnych do zasad ergonomii przeprowadzono w 7 placówkach (17 oddziałach), w tym: 3 przedszkolach i 4 szkołach podstawowych. W sumie oceniono 299 stanowisk pracy uczniów/przedszkolaków. W skontrolowanych placówkach nie stwierdzono nieprawidłowości w tym zakresie.

6.6. Rozkłady zajęć szkolnych

W ramach nadzoru sanitarnego oceniono rozkłady zajęć lekcyjnych pod kątem higieny pracy ucznia w 2 szkołach (12 oddziałach). Stwierdzono niezgodne z zasadami higieny rozkłady zajęć dydaktycznych w 1 szkole (6 oddziałach). Nieprawidłowości dotyczyły nierównomiernego rozłożenia zajęć dydaktycznych w poszczególnych dniach tygodnia (zajęcia nie rozpoczynały się o stałej porze, różnica liczby godzin lekcyjnych pomiędzy kolejnymi dniami tygodnia wynosiła 2 godziny i więcej). W celu wyeliminowania w/w nieprawidłowości wydano stosowne zalecenia.

6.7. Dożywianie w szkołach

W 2017 roku skontrolowano 25 szkół pod względem prowadzenia dożywiania.

Rodzaj serwowanych w szkole posiłków przedstawia tabela 21

Tab. 21. Liczba i % dzieci korzystających z posiłków w roku 2017

Rodzaj posiłku	Liczba dzieci korzystających z posiłków		% ogólnej liczby dzieci w szkołach	
	2016	2017	2016	2017
pełne obiady	1803	1291	18,44	17,15
ciepłe posiłki jednodaniowe	1133	0	11,59	0
napój (herbata)	1864	846	19,06	11,24
Ogółem	4800	2137	49,09	28,39

W 2017 roku z posiłków finansowanych przez MOPS i GOPS korzystało 569 uczniów.

6.8. Opieka medyczna

W 2017 roku skontrolowano 12 gabinetów profilaktycznej opieki zdrowotnej, które funkcjonują w szkołach. Wszystkie ww. gabinety wyposażone są w bieżącą zimną i ciepłą wodę. Podczas kontroli nie wniesiono uwag zarówno do stanu technicznego jak i sanitarnego.

6.9. Nadzór nad substancjami chemicznymi i preparatami niebezpiecznymi

W 2017 roku oceniono realizację wymogów w zakresie stosowania niebezpiecznych substancji chemicznych w 7 szkołach. Placówki posiadają spis znajdujących się na stanie niebezpiecznych substancji chemicznych oraz karty charakterystyki. Substancje chemiczne są oznakowane w sposób widoczny umożliwiający ich identyfikację, przechowywane

w zamkniętych pomieszczeniach. W pracowniach chemicznych znajdują się regulaminy określające zasady bezpieczeństwa i higieny pracy. W czasie kontroli nie stwierdzono przeterminowanych substancji i mieszanin chemicznych.

6.10. Nadzór nad szkołami wyższymi

W Kaliszu funkcjonują 3 uczelnie wyższe, w tym 1 niepubliczna. W 2017 roku pracownicy Sekcji Higieny Dzieci i Młodzieży nie prowadzili kontroli w ww. placówkach.

6.11. Wypoczynek dzieci i młodzieży

W 2017 roku na terenie miasta Kalisza skontrolowano 20 turnusów zimowego i letniego wypoczynku dzieci i młodzieży, w tym:

- 1 turnus zorganizowany w formie obozu pod namiotami,
- 19 turnusów zorganizowanych w miejscu zamieszkania (półkolonie).

W wyniku przeprowadzonych kontroli nie stwierdzono nieprawidłowości i uchybień. We wszystkich skontrolowanych placówkach zapewniono uczestnikom wypoczynku prawidłowe warunki sanitarno-higieniczne. Nie odnotowano wypadków, zachorowań ani zatruc pokarmowych.

6.12. Podsumowanie

1. W 2017 roku Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Kaliszu wydał 11 decyzji administracyjnych na poprawę warunków sanitarno-technicznych w placówkach oświatowo-wychowawczych.
2. Za stwierdzone uchybienia natury sanitarnej nałożono 12 mandatów karnych na sumę 1200,00zł.
3. Poprawę warunków do prowadzenia zajęć wychowania fizycznego odnotowano w Szkole Podstawowej nr 22 przy ul. św. Michała 1 w Kaliszu (oddano do użytkowania salę gimnastyczną z zapleczem sanitarnym).
4. Przyczyną nieprawidłowych rozkładów zajęć lekcyjnych było nieprzestrzeganie zasad higieny pracy ucznia.
5. Wypoczynek dzieci i młodzieży zorganizowany na terenie miasta Kalisza przebiegał bez zastrzeżeń.

VII. STAN SANITARNY OBIEKTÓW ŻYWNOŚCI, ŻYWIENIA I PRZEDMIOTÓW UŻYTKU

7.1. Zakres nadzoru sanitarnego

W 2017 r. w ewidencji zakładów żywnościowo-żywnieniowych w Kaliszu znajdowało się ogółem 1060 obiektów (w roku 2016 – 1126 obiektów):

- 116 obiektów produkcji żywności,
- 654 obiektów obrotu żywnością,
- 202 obiektów żywienia zbiorowego typu otwartego,
- 88 zakładów żywienia zbiorowego typu zamkniętego.

Liczba zewidencjonowanych obiektów w 2017 roku, w porównaniu z rokiem 2016 zmalała o 66 zakładów. W nadzorowanych obiektach przeprowadzono 811 kontroli i rekontroli. Wystawiono 9 mandatów na łączną kwotę 1700 zł. W 2017 r. na dwa obiekty zostały wydane decyzje unieruchamiające oraz decyzje przywracające, co daje łącznie 4 decyzje merytoryczne. Pobrano 437 próbek żywności i przedmiotów użytku, z czego 36 zakwestionowano.

Zakwestionowane próby dotyczyły nieprawidłowego znakowania artykułów spożywczych, zawartości azotanów, przekroczenia dopuszczalnej liczby *Enterobacteriaceae*, *Listeria monocytogenes* i *Bacillus cereus*, obecności pleśni i drożdży w temp. 25°C po 5 dobach inkubacji.

Tab. 22 Stan sanitarny obiektów wyrażony odsetkiem zakładów złych w latach 2015-2017.

ROK	Odsetek obiektów o złym stanie sanitarnym
2015	0,6
2016	1,00
2017	1,00

Na podstawie w/w danych liczbowych można by stwierdzić, że stan sanitarny zakładów produkcji i obrotu żywnością oraz przedmiotami użytku utrzymuje się na tym samym poziomie w stosunku do roku 2016. Odsetek zakładów o złym stanie sanitarnym w 2017 r. wynosił 1,0 %.

Stan sanitarny nadzorowanych obiektów oceniany był przez organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej zgodnie z procedurami urzędowej kontroli żywności oraz materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością, które wprowadzono do stosowania w 2004 roku z modyfikacjami w 2005 i 2006 r. oraz w 2014 r.

Tab. 23. Stan sanitarny obiektów żywności i żywienia w latach 2015-2017 wg MZ-48.

Obiekty	% obiektów niezgodnych z wymaganiami		
	2015	2016	2017
Kioski spożywcze	0,8	0	0
Sklepy spożywcze	0,6	1,33	0,6
Piekarnie	0	0	0
Zakłady żywienia zbiorowego – otwarte	1,3	1,32	0,3
Magazyny hurtowe	0	0	0
Ciastkarnie	0	0	0
Zakłady żywienia zbiorowego-zamknięte	0	0	0

W 2017 r. nastąpiła poprawa w sklepach spożywczych oraz zakładach żywienia zbiorowego - otwartego. Stan sanitarny w pozostałych grupach obiektów pozostaje na tym samym poziomie.

7.2. Najczęściej stwierdzane uchybienia w poszczególnych grupach obiektów

7.2.1. Zakłady żywienia zbiorowego – otwarte

W ewidencji na terenie Kalisza znajdują się 202 obiekty, z czego 135 zostało skontrolowanych. Ocenę zakładu niezgodnego z wymaganiami otrzymały 4 obiekty. Główne uchybienia to brak porządku i czystości w zakładzie, brak dokumentacji do celów sanitarno-epidemiologicznych, przeterminowane produkty. Na obiekty nałożono 4 mandaty karne.

7.2.2. Sklepy spożywcze (z wyłączeniem super- i hipermarketów)

W 2017 roku w ewidencji znajdowało się 371 sklepów spożywczych, z których skontrolowano 188, w 7 obiektach stwierdzono stan niezgodny z wymaganiami. W sklepach spożywczych dobrze oceniano wyposażenie sali sprzedaży, zastrzeżenia dotyczyły natomiast bieżącego stanu sanitarno – epidemiologicznego w mniejszych sklepach. Brak dostatecznej powierzchni magazynowej w sklepach uniemożliwiał zapewnienie prawidłowych warunków magazynowania i segregacji środków spożywczych. Za nieprzestrzeganie wymagań dotyczących zachowania czystości i porządku oraz higieny sprzedaży nałożono 5 mandatów karnych.

Do badań laboratoryjnych w w/w obiektach pobrano 265 próbek środków spożywczych, z których 25 zakwestionowano, w tym również za nieprawidłowe znakowanie. Od trzech lat stan sanitarny sklepów spożywczych utrzymuje się na zbliżonym poziomie.

7.3. Stan sanitarny środków transportu żywności

W 2017 roku organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej w Kaliszu skontrolowały 54 środki transportu żywności. Większość obiektów obrotu żywnością dysponuje prawidłowymi środkami transportu, dobrymi technicznie i przeznaczonymi wyłącznie do przewozu artykułów spożywczych.

Zakłady produkujące żywność posiadają na ogół własne środki transportu, pozytywnie zaopiniowane przez organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej. Niektóre zakłady korzystają z usług specjalistycznych firm transportowych.

7.4. Jakość zdrowotna środków spożywczych

W 2017 roku laboratorium PSSE w Kaliszu i WSSE w Poznaniu zbadało ogółem 437 próbek krajowych środków spożywczych. Z przebadanych prób 36 zostało zakwestionowanych.

Tab. 24. Jakość zdrowotna środków spożywczych w latach 2015-2017

ROK	Próbki badanych środków spożywczych - RAZEM		W tym:	
	Ilość próbek zbadanych	% próbek zakwestionowanych	Krajowe	importowane
2015	372	4	372	0
2016	420	8,1	420	0
2017	437	8,2	437	0

Jak wynika z tabeli jakość zdrowotna środków spożywczych w 2017 roku w porównaniu z latami poprzednimi utrzymuje się na tym samym poziomie. Nieznacznie zwiększyła się liczba kwestionowanych próbek krajowych środków spożywczych w stosunku do roku poprzedniego. Przyczyny kwestionowania środków spożywczych to m.in.: obecność bakterii *Enterobacteriaceae*, obecność *Bacillus cereus* oraz niewłaściwe oznakowanie.

Na terenie miasta Kalisza nie zakwestionowano natomiast żadnej próbki badanej w kierunku GMO (żywności zmodyfikowanej genetycznie). Nie odbiegała również od normy liczba mykotoksyn, pozostałości środków ochrony roślin oraz zawartość substancji dodatkowych typu: sztuczne substancje słodzące, substancje konserwujące, barwniki, pozostałości furanu.

7.5. Ocena spraw załatwianych w systemie RASFF

Sekcja Higieny Żywnienia i Żywności bierze udział w systemie RASFF ds. zbierania i przekazywania informacji o niebezpiecznych produktach żywnościowych. W okresie roku sprawozdawczego, spośród 21 zgłoszeń jakie Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Kaliszu otrzymał z Krajowego Punktu Kontaktowego i od Państwowych Wojewódzkich Inspektorów Sanitarnych, 14 dotyczyło obiektu z terenu miasta Kalisza.

7.6. Jakość zdrowotna przedmiotów użytku

Na terenie Kalisza nie ma zakładów produkujących materiały przeznaczone do kontaktu z żywnością. Nadzór nad przedmiotami użytku (opakowania do żywności) prowadzone były zgodnie z harmonogramem poboru próbek. Pobrano 5 próbek do badań w laboratorium WSSE w Poznaniu, z czego żadna nie była kwestionowana.

7.7. Ocena sposobu żywienia

W 2017 roku sposób żywienia oceniono w 41 obiektach, gdzie dokonano teoretycznej oceny jadłospisów. W badaniach nad sposobem żywienia główny nacisk położono na żywienie dzieci i młodzieży. Wszystkie oceny wypadły pozytywnie, ich wyniki zostały omówione podczas kontroli.

7.8. Podsumowanie

1. Stan sanitarno-higieniczny obiektów żywności i żywienia nadzorowanych przez organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej w Kaliszu jest zróżnicowany w poszczególnych grupach podmiotów żywnościowych.
2. Poprawa stanu sanitarno-technicznego nastąpiła w zakładach żywienia zbiorowego otwartego oraz w sklepach spożywczych. Pozostałe grupy obiektów zostały na tym samym poziomie.
3. Przeważająca większość przedsiębiorców branży spożywczej wdraża system jakości HACCP oraz Dobrą Praktykę Produkcyjną (GMP) i Dobrą Praktykę Higieniczną (GHP).
4. W nadzorowanych obiektach (1060) przeprowadzono 811 kontroli i rekontroli. W 2017 roku, na dwa obiekty zostały wydane decyzje unieruchamiające oraz decyzje przywracające, co daje łącznie 4 decyzje merytoryczne. Wystawiono 9 mandatów na łączną kwotę 1700 zł. We wszystkich przypadkach kontrole sprawdzające wypadły pomyślnie tzn. wszystkie uchybienia zostały usunięte.
5. Do badań pobrano 437 próbek żywności i przedmiotów użytku, z czego 36 zakwestionowano (obecność bakterii *Enterobacteriaceae*, *Listeria monocytogenes*, *Bacillus cereus*, nieprawidłowe znakowanie środków spożywczych, zawartość azotanów).
6. W 2017 roku dokonano 183 oględziny środków sprowadzanych z zagranicy oraz eksportowanych do innych krajów. Uchybień nie stwierdzono.

VIII. DZIAŁALNOŚĆ W ZAKRESIE OŚWIATY ZDROWOTNEJ I PROMOCJI ZDROWIA

Działania w zakresie oświaty zdrowotnej i promocji zdrowia podejmowane w 2017 roku przez Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Kaliszu wynikały przede wszystkim z potrzeb zdrowotnych społeczeństwa oraz sytuacji epidemiologicznej, stanowiąc tym samym priorytetowe kierunki podejmowanych inicjatyw w promocji zdrowia środowiska lokalnego. Specjaliści ds. oświaty zdrowotnej i promocji zdrowia inicjowali, koordynowali i przeprowadzali w szerokiej współpracy środowiskowej działania w zakresie oświaty zdrowotnej i promocji zdrowia.

W 2017 roku prowadzono szerokie działania informacyjno – edukacyjne dotyczące:

- poprawy nawyków żywieniowych oraz zwiększenia aktywności fizycznej,
- ograniczenia zdrowotnych następstw palenia tytoniu wśród dzieci, młodzieży i ogółu społeczeństwa, zapobiegania paleniu tytoniu wśród uczniów, zmniejszenia narażenia dzieci na bierne palenie tytoniu,
- wzmocnienia przestrzegania ustawy o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych,
- przygotowania młodych ludzi oraz całego społeczeństwa w zakresie zapobiegania HIV/AIDS,
- wzrostu wiedzy na temat wpływu narkotyków i nowych substancji psychoaktywnych na funkcjonowanie organizmu ludzkiego,
- zmniejszenia zawałów serca i udarów mózgu,
- profilaktyki raka piersi i raka szyjki macicy,
- profilaktyki grypy,
- bezpieczeństwa dzieci podczas wypoczynku zimowego i letniego,
- promocji zdrowego stylu życia.

Dodatkowo po raz kolejny na terenie Kalisza przy współpracy Fundacji Simontowski Instytut Zdrowia zorganizowano punkt konsultacyjno – diagnostyczny, w którym bez skierowania, bezpłatnie i anonimowo można było wykonać testy w kierunku zakażenia HIV.

Przedstawiciele Powiatowej Stacji Sanitarno – Epidemiologicznej w Kaliszu aktywnie uczestniczyli w akcji promującej zdrowy styl życia „Zdrowy Kalisz”.

Przedsięwzięcia prozdrowotne adresowane były do szerokiego kręgu odbiorców w liczbie 17 519 osób.

W roku 2017 na terenie miasta Kalisza realizowano następujące programy zdrowotne i prowadzono akcje oraz kampanie społeczne:

1. realizacja krajowych programów edukacyjnych:

„Moje Dziecko Idzie do Szkoły” skierowany dla grup przedszkolnych (4,5,6,7-latki), uczniów klas „O”. Jego celem jest podniesienie poziomu wiedzy na temat wybranych elementów zdrowego stylu życia oraz ich roli w kształtowaniu prawidłowych nawyków prozdrowotnych u dzieci rozpoczynających naukę w szkole poprzez:

- podniesienie poziomu wiedzy na temat wybranych elementów zdrowego stylu życia,
- uświadomienie rodzicom ich roli w kształtowaniu prawidłowych nawyków prozdrowotnych,
- zainteresowanie rodziców zdrowiem ich dzieci i czynnikami wpływającymi na jego zachowanie,
- przekonanie rodziców o słuszności podejmowanych działań profilaktycznych w domu, środowisku szkolnym.

„Program Ograniczania Zdrowotnych Następstw Palenia Tytoniu w Polsce”

Państwowa Inspekcja Sanitarna jest koordynatorem działań w ramach Narodowego Programu Ograniczania Zdrowotnych Następstw Palenia Tytoniu w Polsce na lata 2014 – 2018, który został przyjęty przez Radę Ministrów 8 lipca 2014 r. W ramach profilaktyki palenia tytoniu Powiatowa Stacja Sanitarno – Epidemiologiczna w Kaliszu podejmuje następujące zadania:

- **„CZYSTE POWIETRZE WOKÓŁ NAS”** – program edukacji antytytoniowej dla dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym, ich rodziców lub opiekunów,
- **„ NIE PAL PRZY MNIE, PROSZĘ”** – program edukacji antytytoniowej dla dzieci z klas I-III szkół podstawowych,
- **„ZNAJDŹ WŁAŚCIWE ROZWIĄZANIE”** – program edukacji antytytoniowej dla uczniów starszych klas szkół podstawowych i gimnazjów.

„Krajowy Program Zapobiegania Zakażeniom HIV i Zwalczenia AIDS”, który określa politykę rządu w zakresie zapobiegania HIV/AIDS i zwalczania ich społecznych skutków. Głównymi zadaniami Krajowego Programu są: ograniczenie rozprzestrzeniania się zakażeń HIV m.in. poprzez zapewnienie odpowiedniego dostępu do informacji, edukacji i usług w zakresie profilaktyki HIV/AIDS tj.: prowadzenie długofalowych programów profilaktyczno-edukacyjnych dla młodzieży, organizowanie uświadamiających kampanii medialnych, rozszerzanie sieci punktów wykonujących testy na obecność HIV z profesjonalnym

poradnictwem, międzynarodowa wymiana doświadczeń w walce z HIV/AIDS; poprawa jakości życia i dostępu do opieki zdrowotnej dla osób żyjących z HIV/AIDS oraz ich bliskich poprzez promowanie i wspieranie działań organizacji pozarządowych i wolontariatu w zakresie profilaktyki HIV, pomocy zakażonym HIV i chorym na AIDS, promowanie projektów integracyjnych z chorymi.

Projekt edukacyjny „Trzymaj Formę!” - inicjatywa propagująca zdrowy styl życia o unikalnym dwukierunkowym podejściu: promującym przyjemne, zbilansowane odżywianie połączone z regularną aktywnością fizyczną. Program oparty jest na założeniu, że aktywny styl życia jest zdrowy, przyjemny, łatwo osiągalny i przystępny finansowo dla wszystkich niezależnie od wieku, płci i aktualnej sprawności fizycznej. Adresatami programu są uczniowie klas I – III gimnazjów, klas V – VI szkół podstawowych i ich rodzice.

Projekt „Bądźmy zdrowi - wiemy, więc działamy” jest to projekt informacyjno - edukacyjny skierowany do dzieci klas „O”, gimnazjalistów i ich rodziców, mający na celu zmniejszenie liczby dzieci i młodzieży narażonych na nadwagę.

„Profilaktyczny program w zakresie przeciwdziałania uzależnieniu od alkoholu, tytoniu i innych środków psychoaktywnych” - celem projektu jest ograniczenie używania alkoholu, tytoniu, narkotyków i środków zastępczych tzw. „dopalaczy” przez młodzież, a więc czynników, które mają zdecydowanie negatywny wpływ na zdrowie i mogą prowadzić do uzależnień.

Projekt edukacyjny „Wiem - nie biorę! Jestem bezpieczny” – celem projektu jest wzrost świadomości społecznej na temat wpływu narkotyków i nowych substancji psychoaktywnych na funkcjonowanie organizmu ludzkiego. Działania informacyjno – edukacyjne kierowane są do kadry pedagogicznej i pielęgniarek środowiska szkolnego ze szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych, a także do młodzieży, ich rodziców lub opiekunów.

Program profilaktyki raka szyjki macicy „Wybierz życie – pierwszy krok” – celem głównym programu jest zmniejszenie występowania raka szyjki macicy i umieralności na tę chorobę, poprzez:

- zwiększenie poziomu wiedzy na temat profilaktyki raka szyjki macicy i roli wirusa HPV w jego powstawaniu,
- kształtowanie świadomości na temat czynników zwiększających ryzyko raka szyjki macicy,

- motywowanie kobiet do regularnego poddawania się badaniom profilaktycznym przez całe życie.

Program antytytoniowej edukacji zdrowotnej dla uczniów IV klas szkół podstawowych pt. „Bieg po zdrowie” – głównym celem programu jest zapobieganie paleniu papierosów wśród uczestników zajęć, zarówno obecnie jak i w przyszłości w ich dalszym życiu, a także ukazanie atrakcyjności życia wolnego od uzależnienia od tytoniu.

2. realizacja akcji i kampanii społecznych:

- obchody **Światowego Dnia Zdrowia** (7 kwietnia)
- obchody **Światowego Dnia bez Tytoniu** (31 maja)
- obchody **Światowego Dnia Rzucania Palenia** (trzeci czwartek listopada)
- obchody **Światowego Dnia AIDS** (1 grudnia)
- comiesięczny monitoring dotyczący sytuacji w zakresie realizacji ustawy o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych.

Sekcja Oświaty Zdrowotnej i Promocji Zdrowia koordynowała i nadzorowała działania promujące zdrowie poprzez:

- szkolenia i narady dla uczestników reprezentujących różne instytucje i grupy zawodowe, a także szkolenia edukacyjne dla młodzieży szkolnej,
- poradnictwo metodyczne,
- dystrybucję materiałów oświatowo zdrowotnych i pakietów edukacyjnych,
- wypożyczanie materiałów dydaktycznych,
- współpracę z pracownikami ds. promocji zdrowia w jednostkach samorządowych,
- wizytacje placówek,
- wykorzystywanie inicjatyw lokalnych dotyczących promowania zdrowego stylu życia,
- współpracę z lokalnymi środkami masowego przekazu,
- monitoring i ewaluacja.

Na terenie miasta Kalisza w 2017 roku przeprowadzono 41 narad z 128 osobami, 32 szkolenia dla 488 osób, 43 wizytacje programowe placówek w tym 4 wizytacje szpitali, 33 wizytacji nieprogramowych, podczas których dokonano 126 ocen realizacji interwencji programowych:

- „Moje Dziecko idzie do szkoły” – 17,
- „Czyste powietrze wokół nas” - 17,
- „Program Ograniczania Zdrowotnych Następstw Palenia Tytoniu w Polsce” – 12,

- „Nie pal przy mnie proszę” – 9,
- „Znajdź właściwe rozwiązanie” – 8,
- „Trzymaj formę !” – 14
- „Krajowy Program Zapobiegania Zakażeniom HIV i Zwalczenia AIDS” – 14,
- „Profilaktyczny program w zakresie przeciwdziałania uzależnieniu od alkoholu, tytoniu i innych środków psychoaktywnych” – 4,
- „Bądźmy zdrowi - wiemy, więc działamy” – 20,
- „Bieg po zdrowie” – 3,
- „Wiem nie biorę, jestem bezpieczny” – 3,
- „Wybierz życie, pierwszy krok” – 5.

W ramach działań oświatowo zdrowotnych i promujących zdrowie wydano 15 389 materiałów edukacyjnych (tj. plakaty, poradniki, broszury, ulotki, płyty CD, ustniki, kalendarze) - 1377 gadżetów (tj. smycze do telefonów, breloki- latarki, krokomierze, odbłaski, plecaki, torby, koszulki, długopisy, zakładki do książki, bidony piłki dmuchane, pudełka życia).

8.1. Podsumowanie

1. Działania w zakresie oświaty zdrowotnej i promocji zdrowia inicjowali, koordynowali i przeprowadzali przedstawiciele Inspekcji Sanitarnej w szerokiej współpracy środowiskowej przy współudziale nauczycieli, liderów zdrowia oraz innych służb działających na terenie miasta.
2. W roku 2017 na terenie miasta Kalisza realizowano 12 programów zdrowotnych i prowadzono wiele akcji oraz kampanii społecznych.
3. Przedsięwzięcia prozdrowotne adresowane były do szerokiego kręgu odbiorców w liczbie 17 519 osób.
4. W ramach działań oświatowo zdrowotnych i promujących zdrowie wydano 15 389 materiałów edukacyjnych (tj. plakaty, poradniki, broszury, ulotki, płyty CD, ustniki, kalendarze) - 1377 gadżetów (tj. smycze do telefonów, breloki- latarki, krokomierze, odbłaski, plecaki, torby, koszulki, długopisy, zakładki do książki, bidony piłki dmuchane, pudełka życia).

IX. ZAPOBIEGAWCZY NADZÓR SANITARNY

Do zakresu zadań Sekcji Zapobiegawczego Nadzoru Sanitarnego Powiatowej Stacji Sanitarnej-Epidemiologicznej w Kaliszu należy uzgadnianie dokumentacji projektowej pod względem wymagań higienicznych i zdrowotnych przedsięwzięć takich jak: stacje uzdatniania wody, oczyszczalnie ścieków, składowiska odpadów, zakładów utylizacji odpadów, obiektów handlowo-usługowych, zakładów pracy pozwala na poprawę warunków sanitarno-higienicznych na terenie miasta. Istotnym celem jest dążenie do zagwarantowania, aby projektowane obiekty w Kaliszu, w tym szczególnie przemysłowe nie powodowały zagrożenia i uciążliwości dla ludności.

Plany zagospodarowania przestrzennego są uzgadniane na podstawie prognozy skutków wpływu ustaleń planu na środowisko i zdrowie ludzi. W omawianym okresie uzgodniono ogółem 4 miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego terenu. Dla miasta Kalisza wydano opinię sanitarną w zakresie studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego terenu.

Uzgodniono miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego dla terenów pod zabudowę jednorodziną mieszkaniową, mieszkaniową wielorodzinną, usługową i przemysłową (Kalisz ul. Zachodnia i Metalowców, Kalisz ul. Chmielnik północ, Sulisławice, linia 110 IV Zawodzie- Rajsko).

W ramach strategicznej oceny oddziaływania na środowisko uzgodniono 5 zakresów i stopni szczegółowości informacji wymaganej w prognozie oddziaływania na środowisko dla projektów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego (Kalisz ul. Zachodnia i Metalowców, Kalisz ul. Chmielnik Północ, Kalisz ul. Kmieca i Torowa, Sulisławice, linia 110 kV Zawodzie –Rajsko)

W drodze postanowienia uzgodniono 3 projekty decyzji warunków zabudowy i zagospodarowania terenu (budynek handlowo-usługowy w Kaliszu przy ul. Częstochowskiej, myjnia samochodowa przy ul. Łódzkiej, lokale usługowe przy ul. Harcerskiej).

Ustawa o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko z dnia 3 października 2008 r. (Dz.U. z 2017 r. poz. 1405 z późn. zm.) przywołuje Państwową Inspekcję Sanitarną do uzgadniania przed wydaniem decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach dla przedsięwzięć mogących zawsze znacząco oddziaływać na środowisko, dla których opracowanie raportu jest obowiązkowe oraz mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko, dla których opracowanie raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko może nie być wymagane.

W związku z planowanymi inwestycjami mogącymi znacząco oddziaływać na środowisko wydano 2 opinie sanitarne o konieczności wykonania raportu na środowisko i jego zakresu (kabina lakiernicza Kalisz ul. Chocimska, stacja przeładunkowa odpadów komunalnych przy ul. Metalowców).

W 10 przypadkach odstąpiono od konieczności sporządzenia raportu dla planowanych inwestycji (węzeł przesiadkowy Kalisz - Ostrów – Kalisz; budynki mieszkalne przy ul. Długosza; punkt skupu złomu przy ul. Stawiszyńskiej; stacje paliw przy ul. Łódzkiej, Winiary; rozbudowa ul. nr 450 Nowy Świat, Częstochowska, Rzymska, przebudowa ul. Śródmiejskiej, stacja kontroli pojazdów z lakiernią samochodową przy ul. Długiej, magazyn kontenerów dla tetrahydrotiofenu (THT) przy ul. Majkowskiej).

W minionym roku Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Kaliszu uzgodnił 38 dokumentacji projektowych. Przeprowadzono 79 wizji lokalnych.

Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny uczestniczył 85 razy w oddaniu do użytku obiektów budowlanych. Były to następujące rodzaje obiektów: żywnościowe, lokale gastronomiczne, zakłady fryzjerskie, kosmetyczne, przedszkola, żłobek, apteki, gabinety lekarskie (np. apteka przy ul. Konopnickiej, Poznańskiej, Młynarskiej; sala gimnastyczna przy ul. Św. Michała; Zespół Szkół Technicznych przy ul. Polnej; szkoła TEB EDUKACJA przy Pl. Jana Pawła II; centrum handlowe KALINKA; korty z pomieszczeniami socjalnym przy ul. Poznańskiej; przedszkole przy ul. Browarnej, Park Miejski; żłobek przy ul. Park Miejski Długosza; szkoła podstawowa przy ul. Skalmierzyckiej; gabinet fizjoterapii medycznej przy ul. Polnej, stadion kaliski).

X. WNIOSKI

Stan sanitarny miasta Kalisza należy ocenić jako zadawalający i niestanowiący bezpośredniego zagrożenia dla zdrowia i życia mieszkańców.

W celu dalszej poprawy stanu bezpieczeństwa sanitarnego w powiecie grodzkim należy kontynuować następujące działania:

1. Prowadzić nadzór nad realizacją programu obowiązkowych szczepień ochronnych.
2. Sprawować nadzór nad bezpieczeństwem żywności i żywienia zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa żywnościowego.
3. Prowadzić monitoring suplementów diety, środków spożywczych specjalnego przeznaczenia żywieniowego oraz środków spożywczych wzbogaconych wprowadzanych po raz pierwszy do obrotu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.
4. Wzmocnić nadzór nad produktami wprowadzanymi do obrotu mogącymi stanowić zagrożenie dla zdrowia ludzi.
5. Wykonywać analizy mikrobiologiczne próbek żywności pobieranych w ramach urzędowej kontroli i monitoringu, w celu ciągłego nadzoru laboratoryjnego nad bezpieczeństwem żywności.
6. Sprawować bieżący nadzór sanitarny nad bezpieczeństwem zdrowotnym wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi, a także wody w kąpieliskach oraz pływalniach.
7. Sprawować bieżący nadzór sanitarny nad obiektami użyteczności publicznej.
8. Prowadzić nadzór nad warunkami zdrowotnymi środowiska pracy celem wzmocnienia ochrony zdrowia pracowników przed negatywnym oddziaływaniem szkodliwych i uciążliwych czynników występujących w miejscu pracy.
9. Przeciwdziałać narkomanii poprzez monitorowanie i koordynowanie działań w zakresie realizacji polityki państwa w obszarze środków zastępczych.
10. Sprawować nadzór nad wprowadzaniem do obrotu substancji chemicznych i ich mieszanin, detergentów, prekursorów narkotyków kat. 2 i 3, produktów biobójczych oraz ich stosowaniem w działalności zawodowej.
11. Sprawować nadzór nad warunkami nauczania, wychowania, opieki oraz wypoczynku i rekreacji dzieci i młodzieży.
12. Realizować niezbędne czynności zapobiegawcze lub kontrolne w przypadku zagrożenia bezpieczeństwa sanitarnego.
13. Sprawować zapobiegawczy nadzór sanitarny pod względem wymagań higienicznych i zdrowotnych w nowoprojektowanych lub modernizowanych obiektach, przy realizacji

przedsięwzięć oraz ustaleniach miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego powiatu grodzkiego.

14. Inicjować zadania w obszarze edukacji zdrowotnej i promocji zdrowia zgodnie z potrzebami społeczności lokalnych i aktualną sytuacją epidemiologiczną powiatu grodzkiego.
15. Kontynuować współpracę z wydziałami Urzędu Miasta, władzami samorządowymi oraz organizacjami pozarządowymi celem eliminacji zagrożeń i uciążliwości dla zdrowia i życia ludności.